

Timbres

13 voorjaar 13

Alle kleuren van het Orgelpark

Festival
**Saxofoon
en orgel**
8 - 10 februari

Colloquium
**Albert
Schweitzer**
2 maart

Piet-Jan van Rossum
'all's well'
6 april

Vrouwelijke oorlogshelden
'Nachthexen'

Nieuwe muziek op 27 en 28 april

ORGELPARK

Welkom in het Orgelpark!

Het Orgelpark heeft als doel het orgel door een nieuwe presentatie te integreren in het muziekleven. *Timbres* is het tijdschrift van het Orgelpark en biedt achtergrondinformatie bij de vele activiteiten die er elk seizoen plaatsvinden. Het scala is breed: het varieert van concerten met klassieke muziek tot evenementen met film en beeldende kunst. Daarbij speelt nieuwe muziek een hoofdrol. Elk seizoen weer geven we opdrachten voor nieuwe composities.

In het Orgelpark staat het orgel centraal. Als drager van een opmerkelijk divers en kleinlijk historisch repertoire, maar zeker ook als bron van inspiratie voor nieuwe muziek. Het monumentale gebouw van het Orgelpark, geïntegreerd aan het Vondelpark in Amsterdam en voorzien van een prachtige akoestiek, voegt er een bijzondere dimensie aan toe.

Dit voorjaar stellen we in het Orgelpark onder meer de combinatie orgel en saxofoon centraal. In het weekend van 8-10 februari verkennen we de mogelijkheden met muziek van Bach en Reger, maar ook met nieuwe composities van Jan Willem en Peter Vigh, geschreven in opdracht van het Orgelpark. Bijzonder belooft eveneens de dansvoorstelling *La Pi* op 13 maart te worden, net als de uitvoering, op 6 april, van het mede in onze opdracht gecomponeerde *off's* zelf, van de hand van Riet-Jan van Rossum. Natuurlijk ontbreken ook dit voorjaar onze concerten met koor en orgel niet, eveneens als 'gewone' orgelconcerten; zo komt Olivier Latry op 25 januari concerteren, en Thomas Trotter op 15 februari.

Het vorig jaar gestarte Orgelpark Kennisprogramma zetten we dit voorjaar voort met onder meer twee colloquia. Op zaterdagmiddag 2 maart staan we stil bij Albert Schweitzer (behalve arts ook organist en orgelkenner) en op 20 april bij Jan Zwart, de grondlegger van een van de meest opvallende 'subgenres' in de Nederlandse orgelmusiek van de 20ste eeuw. Het middeleeuwse Van Straelen-orgel is het middelpunt van een driedaags internationaal symposium, van 6-8 juni.

We nodigen u van harte uit om naar het Orgelpark te komen. En als u ons wilt steunen in de manier waarop we ons inzetten voor de ontplooiingsklassen van organisten, componisten en kunstenaars, nodigen we u ook uit om GastVriend van het Orgelpark te worden. U bent dan een seizoen gratis lang welkom bij alle evenementen. Voor dit GastVriendschap betaalt u slechts € 70.

Bent u slechts incidenteel in de gelegenheid onze concerten te bezoeken en wilt u onze missie evengoed graag ondersteunen? In dat geval nodigen we u van harte uit Vriend van het Orgelpark te worden. Voor € 40 steunt u het Orgelpark als Vriend en wordt ervan al onze activiteiten op de hoogte gehouden. Omdat de belastingdienst dit bedrag ziet als een donatie, mag u het afrekenen van uw belastbaar inkomen.

Wilt u meer weten over het Orgelpark, over het programma, over hoe u kunt reserveren voor concerten of hoe u GastVriend of Vriend kunt worden, kijk dan op www.orgelpark.nl. Wilt u direct GastVriend of Vriend worden, bladert dan door naar bladzijde 59. Daar staat wat u moet doen, compleet met een praktische antwoordkaart.

Wij hopen u binnenkort te mogen begroeten in het Orgelpark!

John Lijmer, artistiek leider

Het Orgelpark is tevens muzikwetenschappelijk actief. Het werkt met het Orgelpark Kennisprogramma en het Orgelpark Research Program nauw samen met de bijzondere leerstoel Orgelkunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Het Orgelpark vestigde deze leerstoel in mei 2010.

Inhoud

Agenda

Concerten, festivals, symposia...

- 4 Alles op een rij
Wat is er wanneer te doen in het Orgelpark?

Mixtuur

Nieuws en achtergronden bij de concerten

- 10 Roderik de Man componeert voor het Orgelpark
'Ik ben een echte notencomponist'
- 14 Techno, tremolo's en bommenwerpers
Componist Huib Emmer over Nachthexen
- 18 Le Pli
een hommage aan Gilles Deleuze
Sasha Zamler-Carhart componeert voor het Orgelpark
- 24 Componist en verhalenverteller
Piet-Jan van Rossum: 'Ik probeer starend te componeren'
- 28 Scroll Ensemble improviseert oude muziek
'We willen terug naar de basis'
- 34 Vijf jaar later: Alexander de Bie
Op orgelles met de jongste GastVriend van het Orgelpark
- 38 Internationaal Symposium
rond het Van Straten-orgel
- 40 Luisteren
naar de middeleeuwen?
- 44 Orgelpark Kennisprogramma:
twee 'voorjaarscolloquia'

- 48 Let's Talk Music...
Colleges op papier, aan de VU en in het Orgelpark
- 52 Dagboek Orgelpark
Minimal Music met Steve Reich en Gertrude Stein

Palet

Gemengde berichten van het Orgelpark

- 54 Hoe werkt dat?
Het Orgelfront (1)
- 56 Luc Houtkamp:
Quattro Concerto

Lezersservice

Informatie voor Gasten en (Gast)Vrienden

- 58 Het Orgelpark
Een podium met een missie
- 60 Concerten, muziekweekenden, cursussen...
Wat kost een kaartje en waar bestel ik dat?
- 62 Vooruitblik
Het Orgelpark in het najaar van 2013
- 64 Colofon
Adressen, auteurs, fotografen en copyright

Wat is er te doen in het Orgelpark?

Concertprogramma tot en met juni 2013

Januari

Zaterdag 19 januari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
ORGEL & MOTION GRAPHICS
Jaap Drupsteen, projecties
Aart Bergwerff, orgel

Muziek met bewegende beelden op het front van het Verschueren-orgel. Een hallucinerende combinatie van beeld en geluid.

- Geert van Keulen (1943)
- Around (première)
- Jehan Alain (1919-1940)
- Le Jardin Suspendu
- Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Passacaglia
- Jaap Drupsteen (1942)
- [Nieuw werk] (première)

Zondag 20 januari 14.15 uur

€ 20,00/12,50
VOCAAL
Vocaal ensemble MUSA o.l.v.
Peter Dijkstra
Erwin Wiersinga, orgel

De Nederlandse dirigent Peter Dijkstra is inmiddels niet meer weg te denken van de internationale concertpodia. Voor dit concert met projectkoor MUSA koos Dijkstra twee hoogtepunten uit de literatuur voor koor en orgel: Requiem van Fauré en Laudes Organi van Kodály.

- Olivier Messiaen (1908-1992)
- Uit Quatuor pour la fin du temps
- Louange à l'Éternité de Jésus (bewerking Clytus Gottwald 1925)
- Jean Langlais (1907-1991)
- Chant de paix
- Thierry Escaich (1965)
- Evocation II
- Zoltán Kodály (1882-1967)
- Laudes Organi
- PAUZE
- Gabriel Fauré (1845-1924)
- Requiem

Vrijdag 25 januari 20.15 uur

€ 20,00/12,50
MEESTERORGANIST OLIVIER LATRY
De Franse organist Olivier Latry werd al op 23-jarige leeftijd benoemd tot organist van de Parijse Notre Dame. Hij geldt internationaal als een van de meest voor-aanstaande organisten van zijn generatie.

- Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Chaconne (voor viool; orgelbewerking Henri Messerer 1838-1923)
- César Franck (1822-1890)
- Cantabile
 - Pièce héroïque
- Charles-Marie Widor (1844-1937)
- Symphonie V
- Allegro vivace
- Allegro cantabile
- Andantino quasi allegretto
- Adagio
- Toccata

Zaterdag 26 januari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
JAZZ Toetsen en marimba
Toetsenist Albert van Veenendaal en percussionist Hans Hasebos spelen in meerdere formaties samen. Vanwege de speciale instrumentencollectie van het Orgelpark treden zij voor deze gelegenheid als duo op.

Februari

Zaterdag 2 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
COMPONISTENPORTRET
RODERIK DE MAN
Ensemble Black Pencil: Jorge Isaac (blokfluit), Matthijs Koene (panfluit), Esra Pehlivanli (altviool), Enric Monfort (slagwerk), Marko Kassl (accordeon) en Mehmet Polat (ud). Michael Bonaventure, orgel
Ensemble Black Pencil (met de basisbezetting van panfluit, blokfluit, altviool, accordeon en slagwerk) is een warm pleitbezorger van het werk van De Man.

Zoals inmiddels gebruikelijk bij een componistenportret schreef De Man een nieuw werk voor draaiorgel The Busy Drone.

- Roderik de Man (1941)
- [Nieuw werk], voor orgel en electronica (première)
 - Marionette, voor blokfluit, electronica en video
 - Black Pencil Music, voor ensemble en electronica
- PAUZE
- Tangente, voor altviool en accordeon
 - Turbulenza di Protoni, voor panfluit en orgel
 - Fuerza Interior, Black Pencil ensemble
 - [Nieuw werk], voor The Busy Drone (première)

Woensdag 6 februari 20.15 uur

€ 20,00/12,50
VOCAAL: VIGILIA VAN WOLFGANG RIHM
Kamerkoor Venus en Ensemble Ludwig o.l.v. Gijs Leenaars

In Vigilia laat Rihm zeven passie teksten steeds voorafgaan door een instrumentale 'Sonata'. Tot slot volgt een 'Miserere', waar de vocale en instrumentale ensembles samenkomen in een apotheose die ruim een kwartier duurt.

Inleiding door Hans Fidom 19.30 uur

Wolfgang Rihm (1953)

- Vigilia

FESTIVAL ORGEL EN SAXOFOON

Vrijdag 8 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
SOLOSAXOFOON & ORGEL
Arno Bornkamp, saxofoon
Leo van Doeselaar, orgel

Orgel en saxofoon: Een combinatie die zich inmiddels (ook in het Orgelpark) ruimschoots bewezen heeft. Met twee premières in diverse bezettingen wordt een brede kijk

18

44

28

op de literatuur voor deze instrumenten geboden.

- Max Reger (1873-1916)
- Romance, voor sopraansaxofoon (oorspronkelijk viool) en orgel
- Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Chaconne (voor viool, orgelversie Wilhelm Middelschulte)
- Frank Martin (1890-1974)
- Sonata da Chiesa, voor sopraansax (oorspronkelijk viola d'amore) en orgel
- PAUZE
- Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Chaconne, versie voor altsaxofoon solo
- Henri Sauguet (1901-1989)
- Oraisons, voor vier saxofoons

Zaterdag 9 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
SAXOFOONENSEMBLE & ORGELS
Saxofoon- en orgelklas van het Conservatorium van Amsterdam o.l.v. Arno Bornkamp en Pieter van Dijk

- Piet Kee (1927)
- Performance, voor orgel en twaalf saxofoons
- Walter Hartley (1927)
- Antiphonal Prelude, voor saxofoonkwartet en orgel
 - Toccata Concertante, voor saxofoonkwartet en orgel
 - Solemn Postlude, voor saxofoonkwartet en orgel
- Thierry Escaich (1965)
- Le Chant des Ténèbres, voor sopraan-saxofoon en twaalf saxofoons
- PAUZE
- Philippe Bracquart
- Soundpainting, voor twaalf saxofoons en meerdere orgels
- Ton-That Tiet (1933)
- Moments Rituals, voor twaalf saxofoons
- Peter Vigh (1987)
- [Nieuw werk] (première)

Zondag 10 februari 14.15 uur

€ 15,00/9,00
SAXOFOONKWARTET & ORGEL
Amstel Quartet
Pieter van Dijk, orgel
Erkki-Sven Tüür (1959)

- Excitatio ad contemplandum (1996/2012), voor orgel en saxofoonkwartet
- Spectrum I, voor orgel
- Lamentatio (1995), voor saxofoonkwartet

PAUZE

Ian Wilson (1964)

- [Nieuw werk], voor orgel en saxofoonkwartet (première)
- Atlantica (2001), voor saxofoonkwartet

Tõnu Kõrvits (1969)

- The Assigination (1999), voor saxofoonkwartet
- Sketches of Thule, voor orgel en saxofoonkwartet

Vrijdag 15 februari 20.15 uur

€ 20,00/12,50
MEESTERORGANIST THOMAS TROTTER
De stadsorganist van Birmingham, Thomas Trotter, speelde in 2012 voor het eerst in het Orgelpark. Het succes van die avond bood reden te over om de Engelse virtuoos opnieuw uit te nodigen.

- Charles Hubert Hastings Parry (1848-1918)
- Fantasia & Fugue in G
- Edward Elgar (1857-1934)
- Vesper Voluntaries
- Introduction
- Andante
- Andantino
- Poco lento
- Allegretto pensoso
- Poco allegro
- Sigfrid Karg-Elert (1877-1933)
- Homage to Händel
- PAUZE
- Alexandre Guilmant (1837-1911)
- Marche sur un thème de Händel
- César Franck (1822-1890)
- Prière

Ad Wammes (1953)

- Ride on a High Speed Train

Richard Wagner (1813-1883)

- Uit Rienzi

Ouverture (orgelbewerking Edwin Henry Lemare)

Zaterdag 16 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
ENSEMBLE & ORGEL
Scroll Ensemble: Robert de Bree (blokfluit), James Hewitt (viool), Florencia Bardavid (gamba) en Marie Guilleray (stem)
Guus Janssen, orgel

De leden van het Scroll Ensemble ontmoeten elkaar op het Haags conservatorium. In de 'oude-muziek-bezetting' van blokfluit, viool, gamba en stem wijden zij zich zowel aan literatuur uit de afgelopen drie eeuwen als aan improvisaties. Vanavond is Guus Janssen de tegenspeler van het Scroll Ensemble.

- Scroll Ensemble
- Improvisatie over 'O Solitude'
- Henry Purcell (1659-1695)
- O Solitude
- Sonata voor viool en gamba, in g kleine terts
- Duke Ellington (1899-1974)
- In My Solitude
- Vrije improvisatie
- Henry Purcell en Thelonious Monk (1917-1982)
- Bud's Lament
- John Dowland (1563-1626)
- Time Stands Still

Vrijdag 22 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00
MEESTERORGANIST JAN HAGE
Jan Hage is organist en componist. Hij is pleitbezorger en veelgevraagd interpreet van hedendaagse orgelmuziek. Daarnaast is hij actief als componist. Hage kreeg *carte blanche* voor dit concert en schreef een nieuwe compositie.

56

Darius Milhaud (1892-1974)
- Sonate, voor orgel
Frank Martin (1890-1974)
- Passacaille
Jan Welmers (1937)
- Transformaties
Alain Louvier (1972)
- Etude pour agresseurs nr 1
Jan Hage (1964)
- [Nieuw werk] (première)

Zaterdag 23 februari 20.15 uur

€ 15,00/9,00

JAZZ

Toetsen en slagwerk Harmen Fraanje, orgel, piano en harmonium Han Bennink, slagwerk

Harmen Fraanje en Han Bennink spelen in allerlei bezettingen. Vanavond treden ze voor het eerst als duo in het Orgelpark op.

Woensdag 27 februari 20.15 uur

€ 20,00/12,50

VOCAAL: RACHMANINOV VESPERS Musica Vocale o.l.v. Rob Vermeulen Jan Raas, orgel

Musica Vocale brengt opnieuw een Russisch programma in het Orgelpark. Ditmaal zingt het koor vespers van Sergej Rachmaninov. Jan Raas musiceert in afwisseling met Musica Vocale: hij reageert met improvisaties op Rachmaninovs muziek.

Inleiding door Hans Fidom 19.30 uur

Sergej Rachmaninov (1873-1943)

- Vespers

Jan Raas (1942)

- Improvisaties

Maart

Zaterdag 2 maart 15.00 uur

€ 15,00/9,00

COLLOQUIUM ALBERT SCHWEITZER

42

Dit jaar is het een eeuw geleden dat Albert Schweitzer naar Lambarene in Afrika vertrok om er een ziekenhuis te vestigen; tot dan toe was hij in Europa onder meer actief als orgelexpert en organist. Internationaal wordt dit bijzondere jubileum aangegrepen om Schweitzer te eren. Het Orgelpark draagt daaraan bij met dit colloquium. Bijzonder is dat Schweitzer ‘zelf’ zal musiceren op het Sauer-orgel van het Orgelpark: aan de hand van zijn opnamen wordt zijn aanpak (tempo, articulatie etc.) van enkele Bachwerken gereconstrueerd, en via de MIDI-systemen van de nieuwe speeltafel tot klinken gebracht.

Frits Zwart

- Albert Schweitzer, Bach en orgelmuziek

Kasia Szwed

- Luisteranalyse van Schweitzers Bachspel

Albert Schweitzer speelt J.S. Bach

- O Mensch, bewein Dein Sünde Groß

- Preludium en Fuga, in a kleine terts

Zaterdag 9 maart 20.15 uur

€ 20,00/12,50

VOCAAL: MEMBRA JESU NOSTRI Ensemble Da Silva, o.l.v. Nanneke Schaap

In de tijd voor Pasen wordt in veel kerken en concertzalen passiemuziek uitgevoerd. Het Orgelpark programmeert *Membra Jesu Nostri* van de Noord-Duitse barokcomponist Dietrich Buxtehude. Buxtehude gebruikte teksten van de 13de-eeuwse abt en dichter Arnold van Leuven. De tekst, bekend als ‘rhythmica oratio’, werd geschreven om te mediteren over het lichaam van Christus. De zeven delen van deze compositie zijn dan ook genoemd naar die lichaamsdelen. Het werk wordt uitgevoerd door Ensemble Da Silva. De zangers van het ensemble worden ondersteund door instrumentalisten op viola da gamba, luit en orgel.

Inleiding door Hans Fidom 19.30 uur

Dietrich Buxtehude (1637-1707)

- Membra Jesu Nostri

Ad pedes

Ad genua

18

Ad manus
Ad latus
Ad pectus
Ad cor
Ad faciem

Zondag 10 maart 14.15 uur

€ 12,50/8,00

THE BUSY DRONE

Componist Gilius van Bergeijk hield zich intensief bezig met The Busy Drone. Hij schreef een aantal composities die inmiddels tot de klassiekers voor draaiorgel behoren. Met zijn leerlingen van de compositiekلاس van het Koninklijk Conservatorium in Den Haag werkte hij een aantal maanden aan nieuwe muziek voor The Busy Drone. Op dit concert hoort u de resultaten van dit project.

Vrijdag 15 maart 20.15 uur

€ 15,00/9,00

DANS: LE PLI

Componist en filosoof Sasha Zamler-Carhart maakte samen met de Franse choreografe Megan Harrold, voor orgel, percussie en dans. Hij liet zich daarbij inspireren door de visie van de Franse filosoof Gilles Deleuze op de esthetiek van de 17de eeuw. Choreografie: Megan Harrold / Muziek: Sasha Zamler-Carhart

Zaterdag 16 maart 20.15 uur

€ 15,00/9,00

JAZZ

Jeroen van Vliet, toetsen Mete Erker, saxofoon

Jeroen van Vliet en Mete Erker met eigen composities en improvisaties.

Donderdag 21 maart 20.15 uur

€ 15,00/9,00

RUSSISCHE & NEDERLANDSE ORGELMUZIEK

Daniel Zaretsky en Erwin Wiersinga, orgel

Het Orgelpark nodigt regelmatig orgelklassen uit het buitenland uit om een masterclass te volgen bij een Nederlandse organist. Studenten van Daniel Zaretsky van het conservatorium en de Universiteit van

24

St.-Petersburg krijgen deze week les van Erwin Wiersinga. Op donderdag 21 maart concineren de twee docenten; ze spelen dan Russische en Nederlandse orgelmuziek.

Zondag 24 maart 14.15 uur

€ 15,00/9,00

COMPONISTENPORTRET WIM DE RUITER

Jos van der Kooy, Henny Heikens, Anton Pauw, orgel Ruth van Veenen, schilderijen Blazerensemble, o.l.v. Bas Pollard (onder voorbehoud)

Wim de Ruiter begon zijn carrière als organist. In zijn uitgebreide beroepspraktijk als docent, componist, leider van de elektronische studio in Amsterdam en schrijver van het boek *Compositietechnieken van de zoste eeuw* heeft De Ruiter zijn belangstelling voor het orgel nooit verloren. Al in 1972 ontving hij een prijs voor zijn compositie *Music for Organ*. In dit componistenportret een selectie uit zijn werk van de afgelopen veertig jaar.

Wim de Ruiter (1943)

- Outer Darkness (2007), voor orgel en soundtracks

- Allons – Y (2005), voor orgel en basklarinet

Anton Pauw (1961)

- Improvisatie

Wim de Ruiter

- Oks (1994), voor orgel, trompetten, trombones en slagwerk

Ruth van Veenen en Wim de Ruiter

- Tien schilderijen en tien elektronische stukjes

Wim de Ruiter

- [Nieuw werk], voor The Busy Drone

(première)

Woensdag 27 maart 20.15 uur

€ 15,00/9,00

SEPT CHORALES-POÈMES D’ORGUE POUR LES SEPT PAROLES DU CHRIST Tjeerd van der Ploeg speelt Charles Tournemire

Tournemire kreeg les van César Franck en bespeelde vanaf 1898 tot zijn dood in 1939

52

het ‘orgel van Franck’ in de Ste.-Clotilde in Parijs. Tjeerd van de Ploeg is Tournemire-specialist: hij nam een groot deel van de werken van Tournemire voor orgel op. De ‘Sept paroles’ zijn de laatste woorden van Christus aan het kruis.

Charles Tournemire (1870-1939)

- Sept Chorales-Poèmes d’Orgue pour les sept paroles du Christ

Pater, dimite illis nesciunt enim quid faciunt

Hodie mecum eris in Paradiso

Mulier, ecce filius tuus Ecce mater tua

Eli, Eli, Lamma sabacthani

Sitio

Pater, in manus tuas commendo

spiritum meum

Consummatum est

April

Zaterdag 6 april 15.30 uur

€ 15,00/9,00

WORLD MINIMAL MUSIC FESTIVAL all’s well van Piet-Jan van Rossum Reinier van Houdt, piano

Jan Hage en Dirk Luijmes, orgel en harmonium (onder voorbehoud) Ron Colbers en Mei-Yi Lee, slagwerk Rianne Schoemaker en Manuel Peitzker, trompet

Een dag muziek maken in het Orgelpark bracht componist Piet-Jan van Rossum op het idee voor *all’s well*, dat tijdens het World Minimal Music Festival in première gaat. Ingrediënten: drie orgels, de Erard-vleugel van het Orgelpark en een aantal blazers. Piet-Jan van Rossum laat de orgels anders klinken door de registers niet volledig open te trekken: ‘Dat geeft een feest aan boventonen en klankkleuren.’ Het orgel wordt zo een ‘beest dat getemd moet worden’. Koperblazers spelen vanuit het trappenhuis, met de deur als zwelkast. ‘Er gebeurt weinig,’ zegt Van Rossum, ‘maar er is veel te horen.’

34

Dit concert wordt geprogrammeerd in het World Minimal Music Festival dat grotendeels plaatsvindt in het Muziekgebouw aan ’t IJ.

Piet-Jan van Rossum (1966)

- all’s well (première)

Vrijdag 12 april 20.15 uur

€ 15,00/9,00

ENSEMBLE, ELEKTRONICA & ORGEL Componist Luc Houtkamp met Quattro Concerto

POW ensemble: Erik Bosgraaf (blokfluiten), Ere Lievonen (orgel), DJ DNA (draaitafels en elektronica), Luc Houtkamp (computer en elektronica), Clare Gallagher (techniek). Luc Houtkamp is gespecialiseerd in de interactie tussen elektronica en akoestische instrumenten. De compositie heeft de vorm van een concerto, maar dan zonder orkest. Het vierdelige werk maakt gebruik van klassieke structuren als duo, trio en kwartet. De vier musici spelen in verschillende combinaties tegenover elkaar op het podium.

Luc Houtkamp (1953)

- Quattro Concerto (première)

Zaterdag 13 april 20.15 uur

€ 15,00/9,00

JAZZ

Oliver’s Cinema:

Eric Vloeimans (trompet)

Tuur Florizoone (accordeon, orgel

en piano)

Jörg Brinkmann (cello)

Eigen composities en improvisaties.

Donderdag 18 april 20.15 uur

€ 15,00/9,00

DUO ORGELIMPROVISATIE

Hayo Boerema en Sietze de Vries improviseren als duo en solo op de orgels van het Orgelpark.

28

Zaterdag 20 april 15.00 / 20.15 uur
€ 15,00/9,00

COLLOQUIUM JAN ZWART
Jan Zwart (1877-1937) was de stamvader van een hoogst bijzonder genre in de zoste-
e eeuwse muziek in Nederland: als het ware
de ‘klassieke muziek’ van de Gereformeerde
Gezindte – wat de overkoepelende term is
voor de religieuze denominaties ter rechter-
zijde van de Nederlands Hervormde Kerk.

COLLOQUIUM, 15.00 uur
Hans Fidom
- Inleiding: Historical Informed Performance
Practice en de muziek van Jan Zwart
Frits Zwart
- Jan Zwart: receptiegeschiedenis
Harmen Trimp
- De ‘klassieke muziek’ van de Gereformeer-
de Gezindte, 1920-1990

CONCERT, 20.15 uur
De organisten Jaap Kroonenburg en Jos van
der Kooij voeren het concertprogramma uit
dat Jan Zwart in 1937 voor de NCRV-radio
samenstelde. Hijzelf voerde het live voor de
radio uit op maandag 21 juni van dat jaar.

Johann Sebastian Bach (1685-1750)
- Toccata, in d kleine terts
- Aria, in F grote terts
- Toccata en fuga, in d kleine terts
Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847)
- Preludium en fuga, in G grote terts
- Sonate VI
- Preludium en fuga, in d kleine terts
Georg Friedrich Händel (1685-1759)
- Concerto II, in Bes grote terts
- Aria met variaties
- Concerto IV, in F grote terts
Improvisatie
- ‘Paraphrase over geestelijke liederen
en koralen’

54

Woensdag 24 april 20.15 uur
€ 15,00/9,00
VOCAAL: ENGELSE MUZIEK
Wijnand van Klaveren, piano
Gijs Boelen, orgel
Jan-Willem Schaafsma, tenor

Op initiatief van organist, pianist en arran-
geur Wijnand van Klaveren programmeert
het Orgelpark geregeld Engelse vocale
muziek. Ditmaal een warm pleidooi voor de
muziek van Gerald Finzi.

Gerald Finzi (1901-1956)
- Cantate: Dies Natalis

Zaterdag 27 en zondag 28 april
20.15 uur
€ 15,00/9,00

ENSEMBLE, ELEKTRONICA & ORGEL
Nachthexen van Huib Emmer
Ensemble Field of ears: Joost Buis (trom-
bone en lapsteel gitaar), Rozemarie Heggen
(contrabas), Maartje ten Hoorn (viool), Will
Guthrie (drums), Anne La Berge (fluiten, elek-
tronika), Huib Emmer (laptop en elektronica),
Nora Mulder (piano), Robert van Heumen
(laptop en controllers). De organist was
bij het ter perse gaan van dit nummer van
Timbres nog niet bekend.
Componist Huib Emmer is gefascineerd door
de vrouwelijke Russische piloten die in de
Tweede Wereldoorlog in Duitsland bombar-
dementen uitvoerden. In het programma
vanavond ook een lezing van Cordula
Rooijendijk over Bletchleypark (Engeland),
het instituut waar de code-krakers van de
spionagedienst werkten.

Cordula Rooijendijk (1973)
- Lezing over Bletchleypark
Anne Berge (1955)
- Compositie voor Ensemble Field of ears
PAUZE
Huib Emmer (1951)
- Nachthexen, voor Ensemble Field of ears
en orgel (première)

14

Donderdag 15 en vrijdag 16 mei
20.15 uur
€ 15,00/9,00

DANS: MICHAEL SCHUMACHER
EN BEPPIE BLANKERT
Concept: Michael Schumacher
en Beppie Blankert
Jozefien Debaillie en Corneliu
Ganea, dans
Thomas Schumacher, orgel
Mary Oliver, viool

Danskunstenaar Michael Schumacher
maakte samen met choreograaf Beppie
Blankert een voorstelling op muziek van
onder anderen Jehan Alain (*Le suspendu* en
Trois mouvements pour violon & orgue).

Zaterdag 18 mei 14.15 uur
€ 12,50/8,00
COMPOSERS’ FESTIVAL AMSTERDAM
Nieuwe muziek

In 2011 en 2012 programmeerde het
Orgelpark in het kader van het Composers’
Festival Amsterdam een speciaal concert
waarin studenten compositie van het
Conservatorium van Amsterdam werk voor
orgel presenteerden. Deze succesvolle
formule wordt vanavond herhaald met
nieuw werk. Bij het ter perse gaan van
Timbres moeten de nieuwe composities
nog geschreven worden. Kijkt u op onze
website www.orgelpark.nl voor het gehele
programma.

Donderdag 23 mei 20.15 uur
€ 15,00/9,00

MESSIAEN & DURUFLÉ
Willem Tanke, orgel
Hoewel in het Orgelpark geen erediensten
meer plaatsvinden, loopt de programmering
van de Pinkstermis van Olivier Messiaen en
het Veni Creator van Maurice Duruflé prach-
tig in de pas met het kerkelijk jaar.
Willem Tanke, onder meer bekend vanwege
zijn integrale opname van de orgelwerken van
Messiaen, bespeelt het Verschuieren-orgel.

14

Olivier Messiaen (1908-1992)
- Messe de la Pentecôte
Maurice Duruflé (1902-1986)
- Prélude, Adagio et Choral varié sur le
thème du Veni Creator

Woensdag 29 mei 20.15 uur
€ 20,00/12,50
VOCAAL: STUDIUM CHORALE
Kamerkoor Studium Chorale o.l.v.
Hans Leenders
Marcel Verheggen, orgel
Sytze Pruiksmā, percussie

Studium Chorale is een vaste gast in het
Orgelpark. Het Maastrichtse kamerkoor
maakt zijn opwachting met onder andere
nieuw werk van Hans Leenders, Andries van
Rossem en Sytze Pruiksmā.

Hans Leenders (1965)
- [Nieuw werk], voor koor (première)
Andries van Rossem (1957)
- [Nieuw werk], voor koor (première)
- Improvisaties en orgelsolo's

Zaterdag 1 juni 20.15 uur
€ 15,00/9,00

JAZZ : BERT VAN DEN BRINK
Regelmatig geeft Bert van den Brink een
van de laatste concerten van het seizoen in
het Orgelpark. Het concert van vanavond
heeft een extra feestelijk karakter: de multi-
instrumentalist maakte een cd voor het
label Orgelparkrecords. Tijdens het concert
wordt deze cd gepresenteerd.

Bert van den Brink (1958)
- Composities en improvisaties

34

SYMPOSIUM: HET VAN
STRATEN-ORGEL ALS
HISTORISCH DOCUMENT

Donderdag 6 juni 17.00-18.00 uur
Toegang vrij, reserveren gewenst
ONTVANGST
Hans Fidom
- Welkomstspeech
Wim Diepenhorst
- Introductieconcert

Donderdag 6 juni 20.15 uur
€ 15,00/9,00
OPENINGSconcert: KIMBERLY
MARSHALL
Kimberly Marshall (Van Straten-orgel)
Petra Veenswijk (Verschuieren-orgel)
Stephan van de Wijgert (Sauer-orgel)
Jankees Braaksma (Van Straten-orgel)

Vrijdag 7 juni 10.00 uur
Toegang vrij, reserveren gewenst
SYMPOSIUMDAG 1:
MIDDELEEuwSE ORGELMUZIEK
Vandaag komen experts uit de hele wereld
samen rond het Van Straten-orgel om nog
eens op een rij te zetten wat we weten van
de Europese muziekcultuur rond 1479. Met
onder anderen Kimberly Marshall (Arizona
State University), David Fallows (University
of Manchester), Karl Kügle (Universiteit
Utrecht), Hans Davidsson (Musikhochschule
Bremen, conservatorium Kopenhagen).

Vrijdag 7 juni 20.15 uur
€ 20,00/12,50
MIDDELEEuwS VOCAAL: GRAIN
DE LA VOIX
Het fameuze vocaal ensemble Grain de
la Voix, gevormd en geleid door Björn
Schmelzer, improviseert bij muziek op
het Van Straten-orgel. Bestaande ideeën
– klonken de Middeleeuwen wel zo netjes
als we geneigd zijn te denken? – worden
kritisch tegen het licht gehouden.

10

Zaterdag 8 juni 10.00 uur
Toegang vrij, reserveren gewenst
SYMPOSIUMDAG 2: HET VAN
STRATEN-ORGEL
De tweede symposiumdag staat in het teken
van het Van Straten-orgel ‘zelf’: hoe is het
gebouwd, wat is de geschiedenis van het
originele voorbeeld? Jonge onderzoekers
presenteren bovendien nieuwe vondsten
met betrekking tot de muziek die we uit
de late Middeleeuwen kennen. Met onder
anderen Rogér van Dijk, Wim Diepenhorst
en Manfred Novak.

Zaterdag 8 juni 14.15 uur
€ 15,00/9,00
INLOOPconcert: PORTATIEVEN,
POSITIEVEN & NIEUWE MUZIEK
Met dit evenement wil het Orgelpark de
Middeleeuwse muziek een middag lang ver-
lossen van de 19de-eeuwse concertcultuur,
die er logischerwijs helemaal niet bij past.
Musici en instrumentenbouwers als David
Rumsey en Walter Chinaglia presenteren
hun instrumenten en musiceren erop.
Tussendoor korte lezingen én vijf nieuwe
korte composities voor het Van Straten-
orgel, speciaal voor de gelegenheid
geschreven door Martin Fondse, Hans
Koolmees, Guus Janssen, Peter Planyavsky
en Christiaan Richter. Ze worden in première
gebracht door Matthias Havinga.
Eindtijd: circa 17.00 uur.

Zaterdag 8 juni 20.15 uur
€ 15,00/9,00
SLOTconcert: PETER PLANyAVSKy
& PIETER DIRKSEN
In het slotconcert verbinden we het Van
Straten-orgel en de wijze waarop daarop
gemusiceerd wordt met het musiceren op
de andere orgels van het Orgelpark. Peter
Planyavsky presenteert op het Sauer-orgel
bijvoorbeeld ‘intavolaties’ van de hand van
Anton Heiller.
De voertaal van dit symposium is Engels.

Roderik de Man componeert voor het Orgelpark

'Ik ben een echte notencomponist'

Er zijn wereldwijd, en zeker in Nederland, veel componisten die regelmatig orgelmuziek componeren. Het Orgelpark nodigt hen op gezette tijden uit om zelf een concertprogramma samen te stellen. In deze 'componistenportretten' ontstaat zo een beeld van wat de componist in kwestie in de loop van zijn of haar leven aan muziek heeft geschreven. Ook bevatten deze concerten steevast een nieuw werk, gecomponeerd in opdracht van het Orgelpark, voor draaiorgel The Busy Drone. Op vrijdag 2 februari presenteert componist Roderik de Man zo'n 'zelfportret'. Het wordt gegeven door Ensemble Black Pensil. Op het programma staat behalve het nieuwe werk voor The Busy Drone nóg een nieuw stuk, voor orgel en elektronica.

Auteur

Jacqueline Oskamp is muziekjournalist. In 2003 publiceerde zij Radicaal gewoon, een boek waarin ze enkele van de belangrijkste Nederlandse componisten van vandaag portretteert. In 2011 presenteerde ze in het Orgelpark haar boek Onder Stroom, over de geschiedenis van de elektronische muziek in Nederland.

Hij noemt zichzelf een echte 'notencomponist', maar in veel stukken van Roderik de Man (1941) spelen elektronisch geluid of theatrale middelen een belangrijke rol. Zo vertelt hij vol vuur over de installatie Fuzz, die hij samen met de blokfluitist Jorge Isaac heeft gemaakt. Het is 'een experiment' waarbij alle zintuigen worden bespeeld, want er komt niet alleen geluid, maar ook geur en warmte aan te pas. 'Fuzz is heel klein begonnen als een soort telefooncel waar één persoon in past. Die kreeg dan 'een behandeling' die ongeveer zes minuten duurde en daarna hadden we weer twee minuten nodig om de geuren te verwijderen, de temperatuur naar beneden te krijgen enzovoorts. De première was in Paradiso en er was zoveel belangstelling dat bezoekers verontwaardigd waren dat ze niet aan de beurt kwamen. Vanaf dat moment zijn we het project steeds verder uit gaan breiden, bijvoorbeeld met 3D-beeld. De laatste toevoeging is een bewegende stoel zoals je die ook in gamehalls tegenkomt.'

Muziek en beeld

De integratie van muziek en beeld vindt Roderik de Man intrigerend. Hij vertelt hoe zijn vrouw, de vorig jaar overleden claveciniste Annelie de Man, al in 1998 de stichting Beeldconcert oprichtte om het terrein tussen muziek en beeldende kunst te onderzoeken. 'Nu houdt iedereen zich met dit onderwerp bezig', zegt De Man, 'maar ik vind dat het soms doorschiet. Op eindexamens op het conservatorium bieden studenten tegen elkaar op omdat ze denken dat er tijdens hun optreden tenminste wat gekleurde vlekken op de achtergrond te zien moeten zijn. En dan is het inderdaad niet meer dan wat gekleurde vlekken. Het is duivels moeilijk om beeld en geluid "op elkaar" te krijgen.'

Ook de combinatie van akoestisch en elektronisch geluid is een heikel thema. Op het moment van dit interview heeft De Man juist tientallen partituren voor instrumenten met elektronica bekeken, die zijn ingestuurd in het kader van de Prix Annelie de Man 2012. 'Dat is soms een teleurstellende ervaring', aldus De Man. 'Dan is de elektronica geweldig, maar stellen de noten niks voor. Of er wordt simpelweg een MAX-patch aangezet, terwijl de noten erdoorheen worden gejaagd. Dat vind ik ontzettend jammer. Je moet de noten met evenveel zorgvuldigheid componeren als de elektronica. In dat opzicht ben ik een ouderwetse componist. Dat elektronisch geluid componeer ik ook echt. Ik wil de hand hebben in iedere klank die in een stuk voorkomt en idealiter is er een organisch verband tussen de klank van de elektronica en dat van de instrumenten. Mij gaat het om het moment dat er een mimicry ontstaat, dat de klanken zo in elkaar overvloeien dat het één ding wordt en je niet meer precies weet wat je hoort. Met digitale techniek is die versmelting heel goed te realiseren, maar ik heb natuurlijk ook nog gewerkt met Revox-bandrecorders. Dan had je altijd het probleem van bandruis. Als je klanken transformeerde, kreeg je dat erbij cadeau. Dat hoort nu tot het verleden. Je kunt nu bijna onhoorbaar zacht geluid maken en dat heel precies projecteren.'

Speelplezier

In de loop van de jaren heeft Roderik de Man een omvangrijk oeuvre bij elkaar gecomponeerd – in bezetting variërend van solowerk tot kamermuziek en ensemblestukken. Kenmerkend voor zijn muziek is het speelplezier dat er onmiskenbaar vanaf spat. Of, zoals een recensent schreef naar aanleiding van de recente cd Past & Present Tracks: hij ‘schrijft op de huid van de musici’. De Man werkt inderdaad graag intensief samen met de musici voor wie hij een compositie maakt. Die werkwijze is begonnen onder invloed van basklarinettist Harry Sparnaay voor wie hij in 1991 voor het eerst een stuk schreef: Momentum. ‘Van Harry heb ik geleerd om voor de basklarinet te schrijven: welke registers goed klinken, welke registers lastig zijn – kortom wat de grenzen zijn. Dat betekent niet dat je in muzikaal opzicht concessies doet, maar het moet verdomd goed geschreven zijn. Stel dat je een stuk voor gitaar schrijft en een luisteraar zegt “Jij bent vast zelf gitarist” – dan heb je het goed gedaan.’

‘Als ik een stuk voor cello schrijf, dan begin ik met een cello te lenen. Nu speel ik geen cello, maar ik kan wel meteen zeggen welke beweging wel of niet goed voelt. Dat bespreek ik dan weer met de musicus die het gaat uitvoeren. Ik heb voor Doris Hochscheidt geschreven. Zij is een fantastische celliste die je niet hoeft te ontzien. Ze kan alles, maar ze is ook kritisch, dus ik krijg veel terug. Het is beslist niet ondenkbaar dat ik een werk zal schrijven voor een musicus die ik niet ken, maar dan zal ik anders schrijven. Dan moet je je toch iets meer op de vlakke houden.’

In het geval van een opdracht voor orgel, is het minder makkelijk even een instrument in huis te halen, maar in wezen werkt De Man op dezelfde manier: ‘Zodra ik een registratie heb verzonnen, kruip ik met de organist achter het orgel om te kijken of het kan. Je moet niet eigenwijs zijn, maar juist misbruik maken van de kennis van de organist. En in mijn opvatting – helaas denken niet alle componisten er zo over – is het ook een belangrijk onderdeel van je vak dat het stuk op tijd klaar is. De partituur mag niet nat van de inkt op de repetitie arriveren. Dan is het niet redelijk een goede vertolking te verwachten.’

‘Componeren kun je niet leren’

Roderik de Man heeft zo’n honderdvijftig werken op zijn naam staan en kan dus gerust een veelschrijver genoemd worden. Ook heeft hij jarenlang compositieles gegeven, maar desondanks beweert hij regelmatig dat je componeren ‘niet kunt leren’. Hoe zit dat? Werkt hij zonder methode?

De Man: ‘Ik werk wel degelijk vanuit een concept. Vaak is dat een steekwoord. Bijvoorbeeld het laatste werk dat ik voor Harry Sparnaay schreef heet Yuxtaposiciones – Harry woont in Spanje. Dat betekent: trajecten die naast elkaar bestaan. Dus ik heb besloten om Harry tegen zichzelf te laten spelen. Hij moest op band eerst een heel ensemble van basklarinetten en contrabasklarinetten inspelen en dat materiaal heb ik bewerkt tot een concert waar hij tegenin speelt. Dan ontstaat ook vanzelf een vormplan, want de indeling snel-langzaam-snel is niet voor niets klassiek geworden. Dat werkt nu eenmaal vaak beter dan snel-snel-langzaam of langzaam-langzaam-snel.’

Losmaken

Toch heeft De Man een tamelijk intuïtieve manier van werken, iets wat hij voor zichzelf heeft moeten veroveren. ‘Ik heb theorie gestudeerd en dan leer je om alles te analyseren. Dus als ik een kwint hoor, heeft dat onmiddellijk alle mogelijke historische implicaties. Een octaafverdubbeling idem dito. Het heeft veel tijd gekost om me daarvan los te maken. Lange tijd heb ik niet gecomponeerd, ook omdat ik toen veel les gaf. Nu heb ik een soort haat-liefdeverhouding met de theorie. Het is een interessant en noodzakelijk onderwerp, maar je kunt niet alles terugbrengen tot een tonica en dominant. Luciano Berio noemde een muziektheoreticus als Heinrich Schenker zelfs fascistoïde.’

‘In mijn studie heb ik mij veel met vorm bezig gehouden, zoals de guldensnede- en de fibonacci-reeks. Tot ik erachter kwam dat die nooit zo precies wordt toegepast. Als je een beroemde analyse als die van Bartók’s Muziek voor snaren, slagwerk en celesta narekent, blijkt de structuur met het timmermansoog te zijn gemaakt. Dat geldt voor alles om ons heen: van de stoelen waarop we zitten tot de kamers waarin we werken en we ons prettig voelen. De juiste proporties. In de muziek noemen we dat tempo giusto, als het bijvoorbeeld het tempo betreft.’ Sinds de dood van zijn vrouw Annelie componeert De Man meer dan ooit. ‘Hoewel ik weinig reden heb om vrolijk te zijn, schrijf ik de laatste twee jaar uitgelaten, levenslustige muziek. Precies tegengesteld aan hoe ik me voel. Natuurlijk is dat een escape, maar wat moet ik anders? Piekeren helpt niet, dus dan kun je je beter volledig op je werk concentreren. En als ik op die manier anderen ook nog een plezier doe – beter kan het niet.’

Kenmerkend voor zijn muziek is het speelplezier dat er onmiskenbaar vanaf spat

Techno, tremolo's en bommenwerpers

Componist Huib Emmer over Nachthexen

Natuurlijk is het noteren van muziek nog altijd de kern van wat componisten doen. Maar het is inmiddels veel meer dan dat: ook 'buitenmuzikale' aspecten spelen dikwijls een rol. Een goed voorbeeld is het werk van Huib Emmer. Hij neemt als onderwerp van zijn werken bijvoorbeeld graag historische thema's. In opdracht van het Orgelpark componeerde hij op die manier Nachthexen; op zaterdag 27 april is de première. In de compositie staan de belevenissen van een groep vrouwelijke piloten uit de Tweede Wereldoorlog centraal.

Dat hij jaren geleden werd toegelaten op het Koninklijk Conservatorium in Den Haag verbaast hem nog steeds. 'Jan van Vlijmen zag blijkbaar iets in de miezerige papiertjes die ik meegebracht had – verder dan een A4-tje kwam ik nooit, dan waren de ideeën op,' vertelt componist Huib Emmer. Hij kwam pas laat in aanraking met klassieke muziek. Dat hij toelating deed op het conservatorium heeft hij te danken aan een docent op de middelbare school, die zijn leerlingen Schönberg en Webern liet horen. Dat was nieuw voor Emmer: 'Ik speelde gitaar in allerlei slechte bandjes en luisterde alleen naar popmuziek, Pink Floyd, Soft Machine, dat soort ingewikkelde dingen. Toen ik op school die andere muziek hoorde, dacht ik "dat wil ik ook". Eenmaal op het conservatorium heb ik jarenlang nauwelijks pop geluisterd, ik moest me eerst die andere muziek eigen maken.'

Partygebeuren

De Weense school van Schönberg en Webern sloeg dus in als een bom. Sindsdien laat Emmer zich inspireren door Varèse, elektronische muziek uit de jaren '50 en Messiaen, maar in de jaren '90 zette opnieuw een muziekstijl zijn leven op z'n kop: techno! Nee, hij is geen feestbeest, zegt hij: 'Ik heb alleen interesse in de noten. Ik vind de ritmes en dynamiek erg interessant, en hoe de basloopjes zich verhouden tot de rest van de muziek. Sommige elementen komen ook in mijn stukken terecht. Twee jaar geleden heb ik een elektronische cd gemaakt, Green Desert. Daar staan een paar nummers op die erg tekeer gaan en ik vind het prettig om er op te bewegen, maar met dat partygebeuren heb ik me nooit bezig gehouden.'

Auteur

Didi de Pooter is musicoloog en muzikrecensent.
Ook werkt zij voor de Stichting Huismuziek.

Onzichtbare vrouwen

Emmer laat zich niet alleen inspireren door uiteenlopende muziekstijlen, ook buitenmuzikale dingen als films en verhalen worden regelmatig in een compositie gegoten. Voor het Orgelpark schrijft hij nu Nachthexen, naar aanleiding van een artikel dat hij in het Duitse actualiteitentijdschrift Der Spiegel las. De Nachthexen waren Russische pilotes die in de Tweede Wereldoorlog samen een regiment vormden onder en op initiatief van kolonel Marina Raskova. Op zich al een interessant gegeven, maar er is meer, vertelt Emmer: ‘Ze vlogen lichte tweedekkertjes van hout en linnen en waren daardoor niet zichtbaar op de radar. Zo konden ze het de Duitsers knap moeilijk maken. ’s Nachts kwamen ze aanvliegen, zetten de motor uit en vlogen zo in een glijvlucht verder, zodat ze vrijwel ongehoord de bommen uit konden gooien. De Duitsers vonden dat zo mysterieus dat er verhalen de ronde gingen dat die vrouwen geïnjecteerd waren met een vloeistof waardoor ze onzichtbaar werden, vandaar de naam Nachthexen.’

Hoe interessant het onderwerp ook is, Emmer wil voorkomen dat zijn Nachthexen een puur historisch stuk wordt. Zijn fascinatie is groot, hij spreekt vol vuur over de kranige dames, maar uiteindelijk gaat het om zijn muziek. ‘De Nachthexen zijn aanleiding voor een muzikaal verhaal dat ik wil vertellen. Je wordt wel helemaal doordrongen van hen, want ik gebruik bijvoorbeeld interviews en misschien foto’s, maar de muziek is helemaal van nu en daar gaat het om.’

Werken in luxe

Een project als Nachthexen is werken in luxe voor Emmer: een bijzondere zaal, ongewone instrumenten, een zelf samengesteld ensemble, een buitenkans in een tijd als deze. Boos of bitter wil de componist niet worden, maar hij verbaast zich over de tijdsgeest: ‘Vroeger had subsidie niets te maken met beroemdheid of hoeveel publiek er in de zaal zat. Daardoor had je een creatieve onderlaag waar grote dingen uit voort kwamen. Het experiment wordt nu niet meer getolereerd en dat is erg. Je moet dingen de tijd geven.’ Deze intolerantie is niet

Huib Emmer

Foto's van enkele van de Russische pilotes. De tekening op bladzijde 14 is van de hand van Benjamin Freudenthal.

alleen schadelijk voor de Nederlandse kunst, maar ook voor het publiek, vindt Emmer: ‘Je krijgt een versmalling van aanbod en daardoor ga je kleiner denken. Kunst is er juist om ons heel nieuwe dingen te laten zien en horen. Als je je breed kunt oriënteren kom je ook nog eens iets anders tegen en daar groei je geestelijk van.’ ‘Het gaat mij niet om geld verdienen en publiek trekken. Ik denk eigenlijk nooit na over wat mensen van mijn muziek vinden, ik schrijf voor mezelf. Dus ook zonder geld blijf ik doorschrijven, maar met geld zijn er veel meer mogelijkheden. Het schept voorwaarden: de zalen, de bijzondere samenwerkingen. Daar kan een heel ander soort muziek uit komen.’

Wegzweven

Van een perfect uitgestippelde carrière is bij Emmer geen sprake. Zijn motivatie om naar het conservatorium te gaan was eenvoudig: ‘Ik wilde die noten zo goed mogelijk voor elkaar krijgen. Dat was het enige wat me interesseerde. Ik denk nooit over later en ook niet over vroeger, alleen over wat ik nu moet doen, ik ben een ontzettend slechte zakenman. En zo rol je van het een in het ander. Toen ik van het conservatorium kwam heb ik een tijd basgitaar gespeeld in Hoketus van Louis Andriessen en begon ik te schrijven voor kamer-muziekgroepen uit Nederland: Maarten Altena Ensemble, LOOS, De Volharding en ik heb zelfs eens samengewerkt met pianist Geoffrey Madge. Dat was heel bijzonder, vooral omdat ik geen virtuoze stijl heb. Instrumentale snelheid speelt in mijn stukken geen rol, hoe het totaal klinkt is veel belangrijker.’

Hoe zijn muziek dan klinkt? Dat vindt Emmer moeilijk te omschrijven, maar vooruit: ‘Grofkorrelig, ruwe gemonteerde vormen, chromatiek, rare tonale elementen door het gebruik van samples met als rode

draad door de jaren heen Varèse, Messiaen, techno en elektronische muziek uit de jaren ’50. Ik ben van de oude stempel, ik vind noten extreem belangrijk. Componeren gaat voor mij over het verschil tussen de cis en de c. Veel van mijn stukken zijn een combinatie van geschreven noten en elektronica.’ Ook de muziek voor Faces, zijn eigen groep, bestaat uit samples, elektronica en geschreven muziek. Emmer staat zelf achter de draaitafel, er zijn verschillende musici met akoestische instrumenten en partner-in-crime filmmaker Joost van Veen voegt live filmpjes toe. Faces is voor Emmer een vorm waarin hij goed zijn ei kwijt kan, zegt hij: ‘Je bent niet bezig met een zogenaamd meesterwerk, maar komt gewoon in een creatieve beweging waarin je dingen kunt uitproberen en weggooien of doorontwikkelen.’

Weggooien en doorontwikkelen kan met Nachthexen natuurlijk niet, maar dat wordt wel eenzelfde soort multimediaal project: drie orgels, instrumentalisten en elektronica. Het instrumentale ensemble is niet van doorsnee samenstelling: fluit, stem, contrabas en trombone. Dat is een grote compositorische uitdaging voor Emmer. Ook het uitzoeken van de juiste orgelregisters kostte even wat tijd, maar hij is er helemaal uit: ‘Een van de orgels heeft een raar tremolo, dat is onmisbaar. Het heeft een soort goedkoopheid die ik graag wil. Verder wilde ik vooral de wat zachtere registers. De harde registers klinken toch een beetje alsof je van God op je donder krijgt, dat wil ik niet. Maar combineer je de zachte registers met dat tremolo, dan zweef je gewoon weg!’

Sasha Zamler-Carhart componeert voor het Orgelpark

In 2013 vindt in het Orgelpark de presentatie plaats van een nieuw werk van Sasha Zamler-Carhart: *Le Pli*. Zamler-Carhart werd in 1975 in Parijs geboren en studeerde compositie aan de Royal Holloway (Universiteit van Londen) en het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Maar hij is ook van veel andere markten thuis. Zo behaalde hij een MA taalkunde aan Stanford University, waar hij filosofie studeerde. Hij promoveerde aan de Stanford Law School in de rechten. Daarna werkte hij enige tijd als advocaat bij Baker & McKenzie. Tegenwoordig is hij docent middeleeuwse muziek en Latijn aan het Koninklijk Conservatorium, en componist. Hij deed etnomusicologisch veldwerk in Afrika en onderzoek naar middeleeuwse muziek, elementen die in zijn compositorische werk een belangrijke rol spelen. Naast dit onderzoek is hij actief in de concrete muziekpraktijk. Zo richtte hij het Ascoli Ensemble op, een vocaal ensemble dat zich toelegt op de uitvoering van zeldzame, middeleeuwse muziek, met name uit de Lage Landen.

Le Pli een hommage aan Gilles Deleuze

Auteur

Erik Heijerman is
muziekfilosoof.

Op je website staat dat muziek en literatuur in jouw werk hecht verbonden zijn, en dat zang en tekst vaak een grote rol spelen, zodat elk stuk zowel een literaire als een muzikale compositie is. Nu heb je ook filosofie gestudeerd, en het schijnt dat het gedachtegoed van Leibniz bij de totstandkoming van Le Pli een rol speelde. Kun je daar iets meer over vertellen?

Je in Leibniz verdiepen is sowieso altijd een goed idee, maar het stuk dat volgend jaar in het Orgelpark wordt gepresenteerd, heeft alleen maar indirect te maken met Leibniz. De titel Le Pli (de vouw) is namelijk ontleend aan een boek over Leibniz van de Franse filosoof Gilles Deleuze uit 1988, Le Pli - Leibniz et le baroque. In Leibniz' filosofie zie je volgens Deleuze dat alles zich vouwt, ontvouwt en hervouwt. Daarin ziet hij een kenmerk van de Barokke esthetiek, die zich net zo duidelijk in Barokke architectuur uitdrukt als in het gedachtegoed van de Barokke filosoof Leibniz.

Is het de bedoeling van Deleuze om ons Leibniz beter te doen begrijpen door de vergelijking met de Barok, of andersom, of allebei?

Deleuze heeft volgens mij geen pedagogische doeleinden. Het is voor hem niet de bedoeling om Leibniz of de Barok beter te begrijpen, maar om een soort ontmoeting met Leibniz te regelen waaruit iets nieuws ontstaat. De filosofie is voor hem een kunst waardoor iets nieuws wordt gecreëerd. Vruchtbaarheid, niet analyse, staat centraal in zijn manier van aanpak.

Wat is dan de relatie tussen Leibniz en de Barok voor Deleuze?

Leibniz zou zich bij zijn behandeling van muzikale concepten uit de Barok op dezelfde manier gedragen als bij een architecturale constructie uit dezelfde periode. Deze intuïtie is natuurlijk ook niet zo gek. Ik heb zelf al vaak gemerkt dat de behandeling van concepten uit de periode waarin ik specialist ben (de middeleeuwen) min of meer dezelfde is door schijnbaar heel verschillende vakken heen. Zo lijkt bijvoorbeeld de esthetische organisatie van een 13de-eeuws muziekstuk heel erg op de geometrische organisatie van de pagina waarop het genoteerd is, en op de conceptuele organisatie van filosofische werken uit die tijd. Dat is uiteindelijk ook niet zo verrassend, als je wilt aannemen dat er een soort algemene Zeitgeist zou bestaan, die

zich op alle gebieden zou uiten, zowel artistiek en niet-artistiek. Een van de moeilijkste (en meest interessante) aspecten van de filosofie van Deleuze heeft voor mij te maken met wát precies de conceptuele relatie is tussen begrippen die hij tegelijk gebruikt, bijvoorbeeld Leibniz en de Barok. Die relatie is geen echte metafoor, geen allegorie, geen analyse, ook geen vergelijking. Het gaat om een poëtische relatie, gericht op artistieke vruchtbaarheid en niet om de zoektocht naar een theorie. Daarom kunnen we bijvoorbeeld moeilijk schrijven dat Deleuze iets 'beweert' - net zoals dat bij poëzie het geval is, waar de dichter in zijn gedicht wel iets zegt maar geen 'punt' maakt zoals in een betoog. Voor ons betekent dit dat we moeilijk in een paar regels een inleiding in de filosofie van Deleuze kunnen geven als achtergrond voor de lezer, voordat we onze eigen punten maken, want zodra we proberen een achtergrond vast te leggen, hebben we de poëtische aanpak van Deleuze al een beetje verraden of verminkt - net alsof we een sterke Roquefort in de koelkast zouden plaatsen. Voor mij is de juiste benadering van Deleuze juist die waar hij ons zelf toe uitnodigt, namelijk vruchtbaar zijn door nog meer kunst te maken met zijn kunst. Dat is wat ik heb geprobeerd te doen, door een stuk over zijn werk te componeren – en eigenlijk nog niet eens over zijn werk, maar eerder naar aanleiding ervan.

Hoe leg je nu het verband met muziek?

Wat voor mij interessant is in wat Deleuze schrijft, is dat hij het juist niet over barokmuziek heeft - en eigenlijk heel weinig over muziek over het algemeen - terwijl ik onmiddellijk de stijl van Sweelinck herken in zijn beschrijving van Leibniz: een stijl waar het vouwen, ontvouwen en hervouwen van ideeën tegelijkertijd een structurende rol speelt bij de vormgeving van het stuk én een oppervlak-kige rol heeft bij het gebruik van versieringen. Verder vind ik het interessant dat Deleuze zich in de positie van een waarnemer plaatst: Leibniz wordt als historisch onderwerp bestudeerd en beschreven, en de Zeitgeist van de Barok wordt gediagnostiseerd op dezelfde manier alsof hij de gewoontes van een vogel zou beschrijven. De benadering doet alsof ze meer beschrijvend is, zoals in de sociale wetenschappen, niet normatief of polemisch. Zijn benadering heb ik dus gekapt en omgekeerd, opzettelijk en puur als artistieke gril, door zijn werk

Gottfried Wilhelm Leibniz (1646-1716)

als normatief receptenboek te gebruiken. Zo probeerde ik het stuk muziek te schrijven waar hij het niet over heeft, maar het in theorie wel over had kunnen hebben als hij daar zich in had willen verdiepen.

Kun je uitleggen hoe dat bij het componeren van Le Pli dan werkte? Hoe gebruik je de vouw - het invouwen en ontvouwen - als recept? Om bij de metaforiek te blijven: het doet me denken aan een spin die draadje voor draadje zijn web ontwikkelt, of aan het patroon van een arabesque, dat ook vanuit het niets een prachtig geometrisch patroon gaat vormen. Zoiets gebeurt in een fuga, of bij Beethoven, die zijn thematisch materiaal tot aan de uiterste grenzen wist uit te vouwen. Wat is het specifieke van Le Pli?

In Le Pli wordt een simpel patroon herhaald en geleidelijk zwaarder versierd totdat het oorspronkelijke patroon naar de achtergrond verdwijnt en als structuur wordt ervaren, terwijl de versieringen prominenter worden en meer als thema worden ervaren. Die compositietechniek is ontleend aan Sweelinck en is een kenmerk van noord-europese vroegbarokke klaviermuziek, waarmee Leibniz zeker bekend was geweest als hij belangstelling had gehad voor de mu-

ziek van zijn tijd. De kunst zit hier in de balans tussen structuur en versiering, die in de barokkunst soms verrassend en niet altijd onmiddellijk zichtbaar is. Overigens gebeurt dit vier keer, maar op verschillende snelheden: één keer op normale snelheid, dan veel langzamer, dan weer op normale snelheid, dan veel sneller. Door de snelheid te veranderen, verandert ook de balans tussen structuur en versiering. Wat we op lage snelheid als structurerend thema ervaren, horen we als onessentiële versiering als het veel sneller wordt uitgevoerd. In tegenstelling daarmee kunnen we bij hoge snelheid de thematische elementen van het stuk duidelijk horen, die op lage snelheid maar vaag aanwezig zijn als structurele achtergrondelementen. Op die manier blijft het stuk zich vouwen, ontvouwen en hervouwen. Net als in een barokkerk is de vouw het centrale structurerende element, zowel van de kleinschalige als grootschalige structuur.

Le Pli is een stuk van een uur voor orgel, percussie en dans. Dat lijkt me een bijzondere ervaring. Wat kunnen de luisteraars in het Orgelpark volgend jaar verwachten?

De luisteraars in het Orgelpark kunnen niets verwachten. De filosofie-

De vormtaal van de barok en het denken van Leibniz horen bij elkaar. Afgebeeld zijn de abdij in Ettal (links) en het 'Zwinger' in Dresden.

sche aanleiding en de constructie die daaruit ontstaat is grotendeels een artistiek middel voor de componist om aan de slag te gaan met een proces dat ook, ondanks de structuur, een groot deel rauwe muzikaliteit bevat. Onze ervaring als luisteraars heeft volgens mij vooral te maken met de bovenste laag van de muziek, namelijk waar de noten zijn en hoe ze worden gespeeld. In dit soort muziek is die laag juist het minst verbonden met de oorspronkelijke aanleiding, die in dit geval meer op een structureel niveau ligt, en het meest met rauwe muzikaliteit. Dat vind ik trouwens ook goed, anders loop je het risico dat het stuk theoretisch interessant wordt, maar eigenlijk saai als muziek. Het verbaast mij altijd hoe componisten zoals bijvoorbeeld Luigi Nono dat weten te vermijden: in de titel laat de componist zien wat de aanleiding voor hen is geweest — vaak iets met politiek in zijn geval — en in de muziek hoor je er dan (gelukkig) helemaal niks van. Je hoort dus in Le Pli waarschijnlijk niets dat je aan Leibniz of Deleuze doet denken, maar hopelijk hoor je wel een uur mooie muziek.

A man with dark hair, wearing a grey suit jacket over a white shirt and grey trousers, stands in profile facing left in a vast, brown, plowed field. The background shows a distant treeline and a hazy sky.

Componist en verhalenverteller

Piet-Jan van Rossum:
'Ik probeer starend te componeren'

Op 6 april gaat, bij het World Minimal Music Festival in het Orgelpark, de compositie all's well van componist Piet-Jan van Rossum in première. Esther Monsanto reisde voor Timbres naar Brabant om hem te interviewen. Fragmenten uit een gesprek met een verhalenverteller.

We zitten in zijn tuin in Fijnaart, tussen dijk en uitgestrekte akkers. Piet-Jan van Rossum drinkt thee uit een kommetje. ‘Het landschap zegt veel over de noten,’ zegt hij. Op zijn website staan 76 composities. ‘Sommige ervan zijn niet meer te beluisteren omdat ik ze niet goed genoeg vind. Vaak vroege werken, maar ze horen er toch bij. Het is net als hier in de tuin. Soms staan er struiken die er niet zo best uitzien. Menigeen zou ze uit de grond trekken. Ik denk dan, nee, dat struikje mag daar staan. Waar ik sip van word zijn van die aangeharkte tuinen. Het leven is ook vol rafelranden en het is het beste die te accepteren. Binnen grenzen natuurlijk.’

01 away from, 1985

‘away from is niet mijn allereerste compositie. Ik kom uit een gereformeerd gezin van tuinders, mijn vader was organist in de Gereformeerde Bond. Dus het was voor de hand liggend dat ik achter het orgel schoof. Ik kreeg les van Gerard Bal op de muziekschool in Delft en al vrij snel begon ik te improviseren. In ’81 schreef ik mijn eerste stukje, ik was veertien. Ik kwam op orgelles en in plaats van Bach of Buxtehude te spelen, nam ik mijn eigen composities mee. Gerard Bal stimuleerde dat. Hij maakte me duidelijk dat het geen onzin was.’

27 achterom kijken, 1997

‘Ik doe nooit twee keer hetzelfde. Als ik iets heb geschreven, dan wil ik daarna iets heel anders doen. Ik wil verder. Zeker de laatste tijd waaiert het steeds meer kanten uit. Naast de grote elektronische en klassieke stukken heb ik nu ook popsongs gemaakt voor Lunapark. Een paar jaar geleden heb ik een stuk voor de David Kweksilber big band geschreven. Gelukkig, als ik de mensen mag geloven, is het toch

elke keer echt mijn werk. Net als Strawinsky, die in zijn neoklassieke periode muzikaal commentaar leverde op heel diverse stijlen en componisten, bijvoorbeeld op Verdi in Oedipus Rex, en inderdaad hoor je dan in de verte Verdi, maar het is toch vooral Strawinsky.’

44 alles dat herinnert was gister soms later, 2005/2010

‘Ik ben een verhalenverteller. Ik hou erg van film. Mijn grote passie is om me te verdiepen in oeuvres van mensen als Tarkovski en Orson Welles. Tarkovski was een genie, de Bach van de film, en het fotopositief van Welles. Welles liet een versplinterd oeuvre achter, Tarkovski rustte niet tot hij de waarheid had ontdekt. Het verhaal achter de film Stalker vind ik diep indrukwekkend. Hij begon te filmen met een soort celluloid dat ze uit Europa hadden gehaald, dat moest een heel speciaal soort kleur aan de film geven, iets dergelijks was het, en hij had er 2/3 van de film mee gedraaid toen bleek dat het als Europees materiaal niet in Rusland ontwikkeld kon worden. Van de Russische regering mocht het materiaal het land niet uit. Dus Tarkovski zat met al die blikken film die niet konden worden ontwikkeld en tot op de dag van vandaag waarschijnlijk niet ontwikkeld zijn. Ieder ander zou instorten, hij was al zes maanden aan het filmen, het had hem al zijn energie en geld gekost, hij had heel veel gevraagd van zijn mensen en hij had niks. En wat deed hij, helemaal opnieuw beginnen. En het is een meesterwerk.’

58 augustusvogel, 2009

‘Componeren is een eenzaam bestaan. Je zit in je eigen hoofd, het duurt lang. Het stuk dat ik nu voor het Orgelpark maak, daar doe ik acht maanden over. Elke dag opstaan, douchen, ontbijten, roeien en achter de piano, er staat geen man naast je bed met een prikklok, je moet gedisciplineerd zijn. Dan zijn Ravel, Ives en Bach de broeders die je bijstaan, het vuur brandend houden. Wat me drijft is nieuwsgierigheid. Naar dat stuk natuurlijk. Dat hangt ergens in de lucht. Ik voel dat het er is. Ik grijp ernaar...

De praktijk van het kunstenaarschap is: je zoekt naar een utopie maar je vindt 'm nooit. Je ziet 'm alleen maar in de verte. Dat zoeken naar een ideaal is wat me bijvoorbeeld in Giacometti aanspreekt. Het eerste wat ik van hem zag waren filmbeelden uit de jaren vijftig van een Franse tv-zender. Je ziet hem in zijn atelier, met een sigaretje in zijn mond staat hij zo'n beetje te werken en te staren en dan zegt hij: alles wat ik heb gedaan is mislukt. Giacometti had een utopisch beeld van een gestalte; hij heeft een keer het licht gezien en gedacht, dit is het, dát wil ik maken. Daar is hij vervolgens zijn hele leven naar op zoek geweest.’

61 and somewhere inbetween, 2009/2010

‘Ik heb altijd opname-apparatuur bij me. Soms ben ik ergens en laat ik de band gewoon draaien. Ik zit met iemand aan tafel en neem een uur lang het gesprek op. Van dat uur zijn 59 minuten en 59 seconden waardeloos, maar er is ergens één seconde, bijvoorbeeld dat iemand zijn lepelkje laat vallen op zijn kopje. Ik hoor in die ene seconde direct, hier gebeurt wat. Dat geluid vang je omdat toevallig die microfoon openstaat, dat had je nooit kunnen voorspellen en je kunt het ook nooit meer reproduceren, de schoonheid van het toeval. Zo'n seconde is dan een stukje materiaal in een tapestuk. Ik probeer altijd een beetje starend te componeren. Ik wil me niet heel bewust zijn van wat ik doe. Het is veel wachten. Strawinsky zei zo iets als: ik ben een kameleon die wacht op een vlieg, ik zit doodstil en wacht. Wachten is een belangrijk onderdeel van componeren.’

73 all's well, 2011/2013

‘Het orgel is een schitterend instrument. Het is een tijd ondergewaardeerd geweest. Teveel gelieerd aan lange preken en rollen pepermunt. Zelf geen last van gelukkig. Ik heb een stichting opgericht en ben samen met Peter Adriaansz aan collega's opdrachten gaan geven om voor orgel te schrijven. Nu is er gelukkig een plek als het Orgelpark waar ik heel dankbaar voor ben. Zij doen fabelachtig goed werk. Het orgel is het begin geweest van mijn affiniteit met elektronische muziek. Experimenteren met klankkleuren. Eindeloze combinaties maken. all's well is voor drie orgels, Erard-vleugel, harmonium, twee trompetten en twee slagwerkers. Een groot stuk van drie kwartier. Het is in het kader van het World Minimal Music Festival. Ik ben op zich eigenlijk geen minimal music componist. Maar op een bepaalde manier kun je me er wel weer toe rekenen omdat ik heel minimaal schrijf, veel doe met weinig. Het stuk is verstild. Ik wilde er een statement mee maken: een klein baken van doorzetting en hoop. Waarom? Ik geef een voorbeeld.

Ik zat in de wachtkamer bij de dokter te luisteren naar gesprekken van mensen en het lijkt of ze alleen nog maar kunnen klagen. Nederland

Muziek en poëzie

Piet-Jan van Rossum (Delft, 25 januari 1966) studeerde compositie, elektronische muziek en orgel aan de conservatoria van Den Haag en Rotterdam. Van Rossums muziek staat wereldwijd in de belangstelling. Zijn compositie *Attendre longtemps, je suis sans identité* kreeg in 2008 een BUMA-Toonzetters-nominatie. Een extra dimensie vormt de samenwerking met beeldend kunstenaar Petra van der Schoot.

Van Rossum is behalve componist ook schrijver. Hij publiceerde proza (*Achterna gedragen*, 2005 en *Vooruit gedragen*, 2008) en een dichtbundel (*Het hondje dat graag uren in de lucht hing*, 2003).

Een van zijn gedichten:

Als je morgen weg bent
op je vaalzwarte schoenen
ervandoor
met je haar in de war

dan ga ik even schreien
in een hoekje bij het hokje
van de oude, blinde poes
daarna ga ik wat staren
en schenk een beetje thee
in een Japanse kom
Luister naar een brommer die
voorbijrijdt op de dijk
raap een steen op in de tuin
en leg m anders terug,

dat is alles.

lijkt ten prooi aan wanhoop, ontevredenheid en geldzucht. Ik denk: het gaat zo slecht met je als je over jezelf afroept en het gaat zo goed met je als je zelf wilt. Sommige collega's denken dat het na de bezuinigingen is afgelopen met het componeren in Nederland; nou, zo lang ik achter de piano zit, en dat zal ik doen tot m'n laatste dag, is het niet afgelopen. Ik heb goede hoop voor ons, voor de muziek. Ik wil nog een tweede deel maken met een bijna bezwerende sopraan die net zo lang 'all's well' zingt tot dat ook zo is. Wat me zelden gebeurt, het werk kwam tot me in een droom: ik hoorde de noten, het werk, en uiteindelijk begon het publiek heel zacht mee te zingen met de sopraan, murmelend, krakend, mompelend. Heel vreemd, als een mantra... Ik moest dat werk maken, dat voelde ik direct. Ik heb Arnold Marinissen (de programmeur van het World Minimal Music Festival) gebeld en gezegd: ik heb iets goeds, heb je plek? En hier is dan het eerste deel...'

Auteur

Esther Monsanto is freelance journalist en schreef onder meer voor tijdschrift Marie-Claire. Zij werkt aan een roman waarin de componist Gioacchino Rossini een rol speelt.

Het Scroll Ensemble is jong, enthousiast en speelt voornamelijk oude muziek. Toch voelt het zich niet gebonden aan een specifieke periode of stijl.

En dus wordt ook nieuwe muziek of jazz niet van de hand gewezen. Het basisingrediënt is improvisatie: 'Vroeger speelde improvisatie een belangrijke rol in het creëren en spelen van muziek. Dat lijkt verloren te zijn gegaan. Wat wij willen is weer terug naar die basis.' Alexander Hangoor sprak met de drie leden van het ensemble: Robert de Bree, James Hewitt en Florencia Bardavid. Op zaterdag 16 februari geven ze een concert in het Orgelpark, met als speciale gast Guus Janssen.

Scroll Ensemble improviseert oude muziek

'We willen terug naar de basis'

Auteur

Alexander Hangoor studeert muziekwetenschap.

Blokfluitist Robert de Bree is samen met barokviolist James Hewitt al zes jaar de vaste kern van het Scroll Ensemble. Ze kwamen elkaar tegen tijdens hun studie aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag en het klikte meteen. Hun gemeenschappelijke visie op improvisatie resulteerde in een zoektocht naar muzikale grenzen. Maar ook naar nog meer enthousiastelingen. Na verschillende samenstellingen is sinds vier jaar ook Florencia Bardavid op Viola da Gamba een vaste waarde geworden in het ensemble.

‘Oude’ muziek

Alle drie zijn ze het erover eens dat ze onderdeel zijn van de ‘early music movement’. Maar over de kenmerken van deze beweging is geen consensus binnen de groep. Dat vinden ze niet erg; ze willen zoveel mogelijk spelen en daarvan leren. ‘We zijn ons ervan bewust dat we oude muziek maken vanuit een hedendaags perspectief. Dus ja, is dat dan oude muziek?’

Over één ding zijn ze het wel eens: het gaat meer om de houding ten aanzien van oude muziek dan om de regels. Ze willen juist weg van het denken in kaders, regels en grenzen. Toegegeven, ze hebben die ook nodig en vinden regels en grenzen zelfs inspirerend: ‘We kunnen niet zonder, het geeft ons houvast in onze improvisaties en daarbij gaan we wel eens over grenzen. Dat hoort bij onze filosofie. Vroeger dacht ook niemand na over hoe een bepaald stuk exact bedoeld was, het gaat om wat je ermee kan doen.’

‘Tools - not rules’

Denken in muzikale mogelijkheden kenmerkt het Scroll Ensemble. De regels die daarbij horen, zien ze als een middel om het beste in zichzelf naar boven te halen. Robert citeert de beroemde violiste Maggie Faultless: ‘I prefer to call them tools, not rules.’ Daardoor is een concert van het Scroll Ensemble nooit voorspelbaar. Soms treden er 'zomaar' kenmerken van een bepaalde stijl op de voorgrond, maar die kunnen zo snel ze zijn gekomen evengoed ook meteen weer terug de koffer in; alle bagage-elementen waarover ze beschikken, zijn gelijkwaardig.

Sexy

Deze aanpak kenmerkt ook de onderlinge verhoudingen binnen het ensemble: iedereen is gelijk aan elkaar. En dat moet ook wel, want improviseren met drie personen tegelijk is niet eenvoudig. ‘Je moet heel goed weten wat iedereen doet en écht luisteren en elkaar aanvoelen’. Dat maakt de communicatie volgens Florencia 'sexy': ‘Het gaat voorbij aan het verbale, wat we elkaar aanreiken moet aantrekkelijk zijn. Anders werkt het niet.’

Jazzclub

In 2006 trad het Scroll Ensemble op voor Koningin Beatrix en Kofi Annan, bij de zestigste verjaardag van het Internationaal Strafhof in Den Haag. ‘Dat was speciaal.’ Maar als ze een doel moeten stellen

*Scroll Ensemble (van links naar rechts):
James Hewitt, Florencia Bardavid en Robert de Bree*

voor de toekomst is dat niet om nog grotere optredens te doen. Wat ze graag willen is een plek waar mensen elke week samen kunnen komen om (oude) muziek te maken, te dansen, te eten en te drinken. Een beetje als een jazzclub, maar dan voor klassieke muziek. Dit doel kenmerkt hun zoektocht naar muzikale bagage, die overigens niet alleen muziek inhoudt. Ook gaan ze graag samenwerkingsverbanden aan met dansers en acteurs.

'O Solitude'

In het Orgelpark zal het Scroll Ensemble 'flink uitpakken', belooft Robert de Bree. Er wordt een combinatie gemaakt van oude muziek, hedendaagse muziek en jazz met als thema 'O Solitude'. Gebaseerd op de gelijknamige compositie van Henry Purcell, die tevens als leidraad dient voor de rest van het programma. Improvisatie staat natuurlijk centraal, vandaar dat het alle kanten op kan gaan. 'Oren open, dat is het beste advies dat we op dit moment kunnen geven, want die titel doet misschien wel iets heel anders vermoeden dan er werkelijk zal klinken.'

‘Oren open, dat is het beste advies dat we op dit moment kunnen geven, want die titel doet misschien wel iets heel anders vermoeden dan er werkelijk zal klinken’

Op orgelles met de jongste
GastVriend van het Orgelpark

Vijf jaar later: Alexander de Bie

In *Timbres 3* (voorjaar 2008) interviewden we hem al eens: Alexander de Bie, toen zes jaar oud, en zo ongeveer de grootste fan van het Orgelpark. Meteen na de opening werd hij GastVriend. In het Orgelpark ontmoette hij organist Jos van der Kooy, en die begreep al snel h e graag Alexander orgelles wilde krijgen. Inmiddels zijn we vijf jaar verder. Hoe gaat het met Alexander? *Timbres* mocht een orgelles in de Westerkerk in Amsterdam bijwonen.

*Foto linksonder:
Alexander vijf jaar geleden in het Orgelpark
Foto boven en rechtsonder:
Alexander nu in de Westerkerk, waar hij
ook even het grote orgel mocht proberen.*

Kiezen tussen piano en orgel kan hij niet. Alexander de Bie krijgt pianoles van vader Jack sinds zijn vijfde, maar hij was als peuter van drie al gefascineerd door orgels. Zijn moeder, sopraan Andrea Wittchen, zag met hem op haar arm heel wat kerken van binnen. ‘Hij vond orgelspel geweldig’, vertelt ze. Toen het Orgelpark in 2007 zijn deuren opende, stond de vijfjarige Alexander vooraan.

Inmiddels slaat hij, elf jaar oud, zelf vaardig de toetsen aan van het koororgel in de Westerkerk. Leraar Jos van der Kooy houdt het spel in de gaten en stuurt zo nodig bij. ‘Alexander gaat snel en grondig,’ zegt zijn docent. ‘En hij begrijpt dat je romantische stukken anders moet aanpakken dan barokmuziek.’

De Westerkerk is verlaten, alleen Alexanders moeder kijkt toe. ‘Mijn ritme en articulatie zijn beter geworden’, vindt hij zelf. ‘Ik ben net

begonnen met de moeilijke stukken, zoals de Pastorale van Bach.’

Alexander wil graag met het voetenwerk starten, maar is nog te klein. Jos was zelf dertien toen hij het pedaal in zijn spel betrok. ‘Die eerste maanden zijn frustrerend, vooral door de coördinatie tussen je voeten en je linkerhand. Als je dan al trefzeker kunt spelen, is dat mooi meegenomen. En je moet natuurlijk goed bij het pedaal kunnen, anders speel je te verkrampd. Maar binnen een jaar is het voor Alexander wel zo ver.’

Enkele jaren nadat het Orgelpark leerling en docent met elkaar in contact bracht, begon Alexander in de Jong Talentklas van het Haags conservatorium. Richting orgel. Dat hij daarnaast ook fanatiek piano speelt, vindt Jos van der Kooy prima. ‘Een goede combinatie, ik doe het zelf ook. Het vergroot je verbeeldingskracht en je speelt romantische of moderne stukken op orgel beter als je ook sterk bent op piano.’

‘Hoeveel uur per dag speelde jij vroeger?’, vraagt Alexander aan Jos. ‘Zeker tien uur, omdat ik veel werk had met kerkdiensten en leerlingen’, antwoordt zijn leraar. Aan zoveel uur komt Alexander nu niet, hij heeft het ook druk met huiswerk. En hij wil best organist worden, maar het leraarschap trekt hem minder.

De vingers van Alexander lopen behendig over de toetsen van het kleine koororgel. ‘Op dit instrument zitten we dicht bij de klankbron,’ zegt Jos. ‘Dat is goed voor de ontwikkeling van motoriek en klank. De Hollandse stadsorgels, zoals het grote orgel hier in de Wester, zijn heel groot en het gevaar is dat je gaat zwelgen in de klanken, vreselijk.’ Alexander luistert aandachtig en dus is de verrassing des te groter als Jos hem een nieuwe fase in zijn studie verklapt. ‘Nu je wat groter bent,’ zegt de leraar tot zijn leerling, ‘mag je hier voortaan in je eentje alvast op het grote orgel komen oefenen.’

Auteur

Jolanda Breur is freelance journalist en werkt ondermeer voor het dagblad Trouw.

Internationaal Symposium rond het Van Straten-orgel

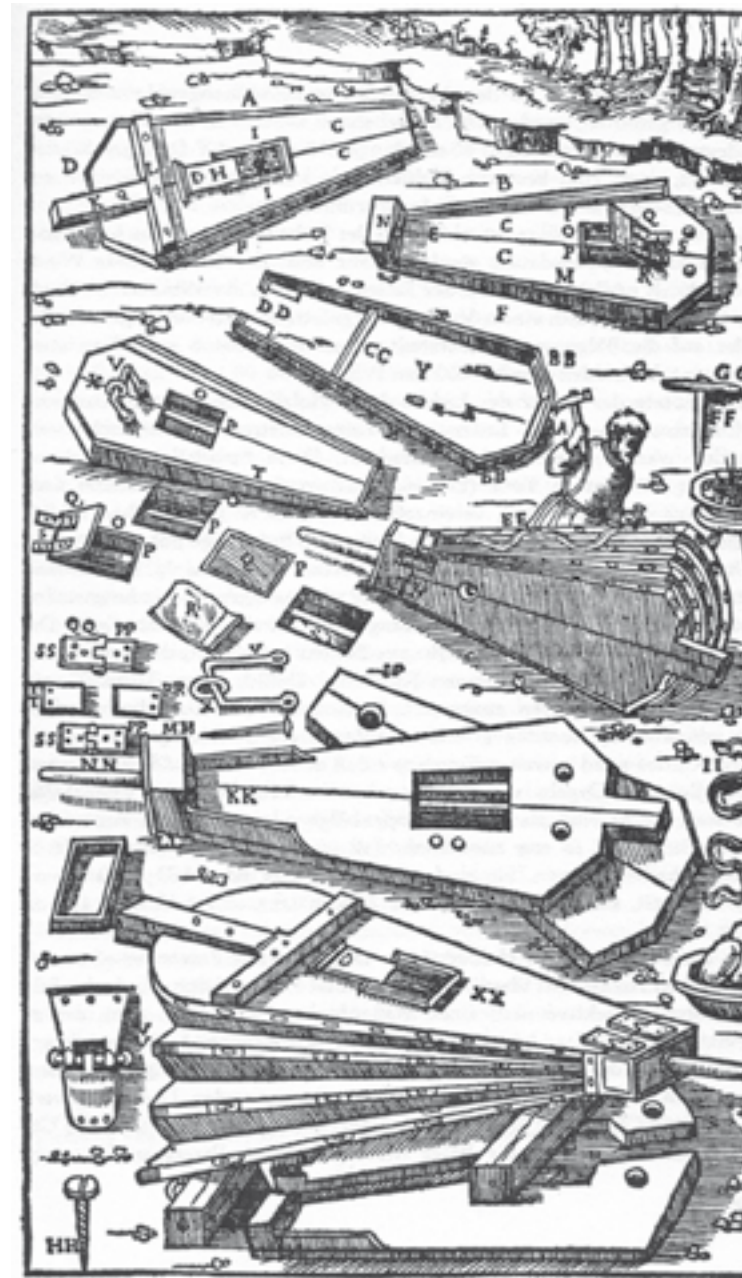
Van donderdag 6 tot en met zaterdag 8 juni vindt in het Orgelpark een internationaal symposium rond het Van Straten-orgel plaats. Het thema van het symposium heeft de vorm van een vraag: hoe dit orgel, als document uit een ver verleden, te interpreteren? Wat leert ons de klank van het orgel, de mogelijkheden ervan, de manier waarop de techniek van het instrument met deze klank samenhangt, over het musiceren op grote stadsorgels in de late middeleeuwen? Het orgel dat Peter Gerritsz in 1479 in de Nicolaïkerk in Utrecht bouwde en waarvan het Van Straten-orgel een replica is, is immers meer dan slechts een instrument dat ons in staat stelt de ideeën die we al hebben over dit type musiceren te controleren: niet ondenkbaar dat het instrument ons nieuwe informatie verschaft.

Om antwoorden op deze vragen te vinden, komen van 6 tot en met 8 juni onderzoekers uit de hele wereld bij elkaar in Amsterdam om in het Orgelpark het Van Straten-orgel te bespelen en kennis uit te wisselen. De keynote-lecture zal worden gehouden door Kimberly Marshall (Arizona State University, USA). Zij is een van de eerste musicologen/organisten die de oudst bekende orgelmuziek toegankelijk maakte voor brede groepen musici. In haar keynote-lecture zal ze het Van Straten-orgel 'in space and time' positioneren. Want: hoort dit orgel, immers een replica van een orgel uit 1479, behalve bij laat-middeleeuwse muziek misschien niet ook bij muziek uit de vroege renaissance?

Andere sprekers zijn Rob Wegman (Princeton University), David Rumsey (Basel), Hans Davidsson (Kopenhagen, Bremen), Ulrike

Hascher-Burger (Universiteit Utrecht) en Karl Kügle (Universiteit Utrecht), om slechts enkele namen te noemen.

Bij het symposium zal veel muziek klinken. Aan het openingsconcert werkt Kimberly Marshall eveneens mee, naast Matthias Havinga en Stephan van de Wijgert. Heel bijzonder wordt het concert op vrijdagavond 7 juni, met het Vlaamse ensemble Grain de la Voix - een in middeleeuwse muziek gespecialiseerde groep vocalisten die het aandurft buiten de gebaande paden te treden en al improviserend te ontdekken tot welke muziek samen musiceren met het Van Straten-orgel kan leiden. Het slotconcert op zaterdagavond 8 juni wordt verzorgd door onder anderen Hans Davidsson en Peter Planyavsky (Wenen). En dan is er nog de 'middeleeuwse concertmarkt' op zaterdagmiddag,

Voor de klank van orgels is de aanleg en makelij van de balgen van groot belang. Het Van Straten-orgel heeft smidsbalgen. Deze prent toont hoe dergelijke balgen destijds werden gemaakt, en welke vormen er zoal waren.

waar naast het Van Straten-orgel ook andere middeleeuwse orgels zullen klinken, steeds voorafgegaan door een korte inleiding en enige discussie. Instrumenten van onder anderen Winold van der Putten en Walter Chinaglia geven dan acte de présence. Op deze middag willen we proberen onze normale concertcultuur, immers pas in de 19de eeuw ontstaan en dus in het geheel niet middeleeuws, te vermijden.

Het symposium wordt georganiseerd in samenwerking met de Vrije Universiteit Amsterdam en de Koninklijke Vereniging voor Nederlandse Muziekgeschiedenis. Aan het besluit het Gerritsz-orgel van de Nicolaïkerk niet te slopen maar in het toen net geopende Rijksmuseum in Amsterdam te bewaren. Aan dit besluit is het te danken dat het unieke materiaal uit 1479, waarop de replica in het

Orgelpark is gebaseerd, bewaard is gebleven. Het stelde orgelmaker Reil in staat om op basis van onderzoek door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (Wim Diepenhorst) het Van Straten-orgel te bouwen.

Meer informatie is te zijner tijd te vinden op www.orgelpark.nl.

Luisteren naar de middeleeuwen?

Sinds het Van Straten-orgel in het Orgelpark staat, heeft het Orgelpark Kennisprogramma er een bijzondere taak bij: uitvinden hoe er op dergelijke instrumenten gemusiceerd kan worden. Het orgel is een replica van Nederlands oudste orgel, in 1479 door Peter Gerritsz in de Nicolaïkerk in Utrecht gebouwd, en klinkt naar alle waarschijnlijkheid dus zoals orgels in de late 15de eeuw klonken. Hoe speelde men destijds orgel? En in hoeverre mogen we eigenlijk verwachten dat überhaupt te weten te kunnen komen? Ulrike Hascher-Burger, als affiliate researcher verbonden aan de vakgroep muziekwetenschap aan de Universiteit Utrecht en gespecialiseerd in middeleeuwse muziek, kiest voor een relativerend perspectief.

Laat ik er meteen duidelijk over zijn: de middeleeuwse muziek is, anders dan middeleeuwse gebouwen en schilderijen, voorgoed verloren. Wat we nog hebben, zijn slechts een paar resten van perkament en papier, waarop door mensen eeuwen geleden muziek werd geschreven in een notatie die vandaag alleen specialisten nog kunnen lezen. Zij worden daarbij doorgaans vaker met raadsels geconfronteerd dan met zekerheden.

De moderne uitvinding van middeleeuwse muziek

Hoewel er maar weinig informatie uit de middeleeuwen zelf ter beschikking staat, willen we – in een mengeling van historische nieuwsgierigheid en romantiek – dolgraag een idee krijgen van de

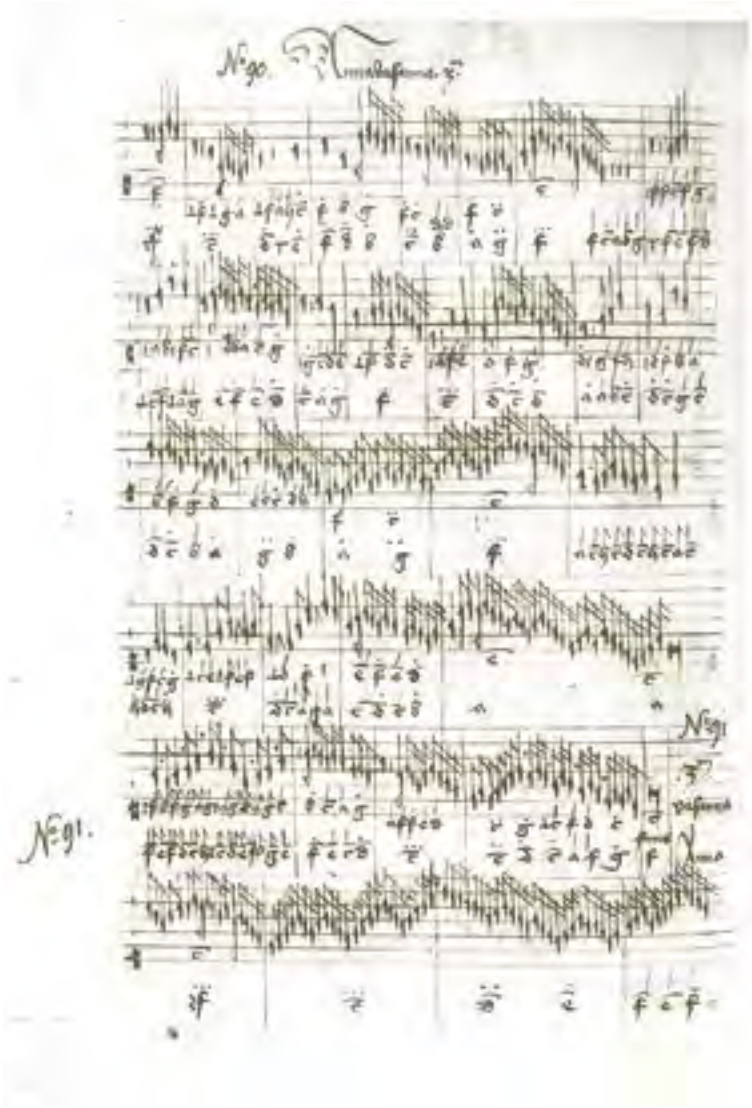
muziekwereld die er eeuwen geleden moet hebben bestaan. Terecht waarschuwt Daniel Leech-Wilkinson in zijn boek *The Modern Invention of Medieval Music* dat de middeleeuwse muziekwereld in feite een moderne, hedendaagse wereld is: middeleeuwse muziek is vandaag uitgevonden muziek. Hoe moeten we hiermee omgaan? Hoe naar deze muziek luisteren? Als ‘historische muziek’? Als moderne muziek? Een paar overwegingen.

Concertmuziek

Middeleeuwse muziek wordt vandaag vaak uitgevoerd alsof het muziek voor een 19de-eeuwse concertzaal is: het ensemble zit op een podium, de toehoorders zitten daarvoor, geconcentreerd luisterend

– nadat ze eerst bij de kassa entreegeld hebben betaald. Het gekste voorbeeld dat ik kan bedenken is een uitvoering van middeleeuwse dansmuziek, zoals een Estampie of een Trotto, waar wij niet op dansen maar stil naar luisteren. En dat terwijl uitvoeringen in de concertzaal toch pas sinds zo’n 150 jaar gebruikelijk zijn, en bovendien met name bedoeld voor grote orkestmuziek, zoals symfonieën. In de middeleeuwen bestonden nog geen orkesten. Er waren slechts kleine ensembles met een handvol zangers en instrumentalisten. Zij speelden en zongen in danslokalen, op straat, op markten, in de kerken. En altijd was er beweging: de toehoorders dansten, wandelden, knielden, sprongen.

Fragment uit het Buxheimer Orgelbuch, een 15de-eeuwse verzameling orgelstukken.

Muziekuitvoeringen in de middeleeuwen waren ook meestal ‘onprofessioneel’: alleen aan hoven en in grote kerken en kathedralen was er zoiets als professionele muziek – in die zin, dat een professionele, specialistische muziekopleiding voorwaarde was voor de uitvoering. Meestal echter was talent en een beetje doelgerichte scholing voldoende. Veruit de meeste middeleeuwse muziek was gebruiksmuziek. Middeleeuwse liederen waren niet bedoeld voor uitvoeringen zoals de liederen van Franz Schubert of Johannes Brahms (ook die werden in de 19de eeuw trouwens niet in een concertzaal gezongen, maar in privéomgeving). Ze werden integendeel veelal gezongen om zwaar werk enigszins te verlichten.

Gebruiksmuziek

Muziek werd in de middeleeuwen pas vrij laat iets om te noteren: geestelijke muziek in kloosters het eerst, vanaf de 9de eeuw, omdat monniken de enigen waren die überhaupt konden schrijven. Later kwam er de wereldlijke muziek bij, en tot slot, pas vanaf de 15de eeuw (met een paar uitzonderingen vanaf de 13de eeuw zoals de beroemde Robertsbridge Codex) de muziek voor muziekinstrumenten. Dat dat zo lang duurde, kwam omdat instrumentale muziek in kloosters met argwaan werd bekeken – en dus ook niet opgeschreven. Zij werd mondeling overgebracht, geïmproviseerd en gevarieerd. Deze cultuur van in eerste instantie weinig professionele gebruiksmuziek vormt de achtergrond voor andere verschillen met de situatie van de 19de-eeuwse concertzaal. Zo zijn componistennamen op een paar uitzonderingen na in de middeleeuwen onbekend. We kennen de namen van een aantal hoogstaande Zuid-Franse dichters-musici, troubadours bijvoorbeeld zoals Marcabru, en zelfs van een adellijke trobairitz, een vrouwelijke troubadour: Condesa de Dia. De titel ‘Condesa’ zegt het al: troubadours waren meestal adellijke musici – en van hen is niet de muziek overgeleverd, maar de gedichten die op muziek werden voorgedragen. Componistennamen staan in nauwe verbinding met de opkomende professionalisering van muziek vanaf de late 14de eeuw. Uit die tijd dateren wél componistennamen, zoals die van Guillaume de Machaut of Guillaume Dufay – componisten die professionele polyfone muziek hebben gecomponeerd.

Digitale muziek

Wij zijn vandaag de dag gewend dat uitvoeringen, ook van middeleeuwse muziek, zo professioneel mogelijk zijn. Als tegenprestatie zijn we dan ook graag bereid om voor het luisteren te betalen. Voor een concert, of voor een digitaal medium. We luisteren immers graag

Afbeelding uit *Spiegel der Orgelmacher und Organisten* van Arnold Schlick, gepubliceerd in 1511.

naar middeleeuwse muziek op een cd, een mp3-speler, een mobieltje of een computer. Gedigitaliseerde muziek kan overal ter beschikking staan. En juist daarmee komen we weer in de buurt van de middeleeuwse uitvoeringspraktijk: we luisteren dan niet op de jaarmarkt, maar wel in de auto, in de trein, tijdens het sporten enzovoort. Muziek, ook middeleeuwse muziek, is op die manier weer gebruiks-muziek geworden.

Retromuziek

Nog een aspect speelt een rol. De klassieke professionele muziekcultuur van vandaag is een cultuur van retrospectieve muziek, naast hedendaagse muziek zoals de popmuziek in al haar vertakkingen. In de middeleeuwen bestond zoiets als retromuziek niet, de muziek was altijd gericht op het 'nieuwe'. Middeleeuwse muziek wordt vandaag beleefd als een historisch gebeuren waar vaak met nagenoeg heilig ontzag naar wordt geluisterd. Maar er is ook 'Re-enactment'-muziek, uitgevoerd door artiesten die, gekleed in middeleeuwse gewaden, op middeleeuwse markten spelen. Dit 'retrogebeuren' komt aardig in de buurt van hoe we ons in onze tijd de uitvoering van middeleeuwse muziek voorstellen. De muziek wordt in een quasi historische, als toneel nagespeelde context geplaatst – met als gevolg dat ze inderdaad ook weer stukken minder professioneel klinkt. Gek genoeg doet dat dan toch soms ook weer pijn in het oor van de 21ste-eeuwer, ook al kan zij er nog zo lekker op dansen.

Luistermuziek

Hoe kunnen we vandaag het beste naar middeleeuwse muziek luisteren? Dat hangt af van wat we verwachten. Misschien willen we de verworvenheden van de eeuwenlange professionalisering van muziek niet loslaten. We zijn immers verwend met de oorstrelende klanken van professionele muziek. Bovendien zijn we inmiddels gewend om intensief naar muziek te luisteren, zeker tijdens concerten. Een algemeen 'luisteradvies middeleeuwse muziek' kan dan ook moeilijk worden gegeven. Misschien kunnen we streven naar een uitvoeringspraktijk van vóór de invoering van de concertzaal, zonder op de professionaliteit van de presentatie in te hoeven leveren.

In 1369 kreeg Halberstadt een enorm orgel, met pijpen van meer dan 10 meter lang; zo wil althans de overlevering. Deze tekening is een fantasie-reconstructie van Karl Bormann.

Beeld rechts:
Jan Zwart, spelend op
het orgel in 'De Kloof',
de Evangelisch-Lutherse
Kerk aan de Kloveniers-
burgwal in Amsterdam

Beeld links:
Met dit boek veroorzaakte
Albert Schweitzer in 1906
behoorlijk wat opschud-
ding: hij pleitte voor een
nieuw perspectief op
orgelbouw en orgelmuziek.

ORGELPARK
KENNISPROGRAMMA

Orgelpark Kennisprogramma: twee 'voorjaarscolloquia'

Vorig jaar presenteerde het Orgelpark een eigen 'kennisprogramma', dat de vorm krijgt van onder meer colloquia op de zaterdagmiddag. Dit voorjaar verkennen we het werk van twee bijzondere mannen uit de vroege 20ste eeuw: Albert Schweitzer (1875-1965) en Jan Zwart (1877-1937). De colloquia vinden plaats op respectievelijk 2 maart en 20 april, en beginnen beide om 15.00 uur.

Dit jaar is het een eeuw geleden dat Albert Schweitzer naar Lambarene in Afrika vertrok om er een ziekenhuis te vestigen; tot dan toe was hij in Europa onder meer actief als orgelexpert en organist. Hij publiceerde belangrijke boeken over orgelbouw en over de muziek van Johann Sebastian Bach, en hij concerteerde in heel Europa. Internationaal wordt dit bijzondere jubileum aangegrepen om Schweitzer te eren, en het Orgelpark draagt aan deze reeks festiviteiten bij met een colloquium op zaterdag 2 maart. Frits Zwart, directeur van het Nederlands Muziek Instituut in Den Haag en Schweitzer-kenner, zal spreken over de vraag wat wij vandaag nog kunnen leren van de organist Schweitzer. Bijzonder is dat Schweitzer ‘zelf’ zal musiceren op het Sauer-orgel van het Orgelpark: aan de hand van zijn opnamen wordt zijn aanpak (tempo, articulatie etc.) van enkele Bachwerken gereconstrueerd, en via de MIDI-systemen van de nieuwe speeltafel van het Sauer-orgel tot klinken gebracht. Op de technische en vooral muzikale aspecten daarvan zal componist en ‘muziekvertaler’ Kasia Szwed in een tweede lezing uitvoerig ingaan.

Jan Zwart (1877-1937) staat centraal bij het colloquium op 20 april. Zwart was de stamvader van een hoogst bijzonder genre in de zoste- eeuwse muziek in Nederland: als het ware de ‘klassieke muziek’ van de Gereformeerde Gezindte – wat de overkoepelende term is voor de religieuze denominaties ter rechterzijde van de Nederlands Hervorm- de Kerk. In dit repertoire speelde orgelmuziek de hoofdrol, in de vorm van Bach, Franse romantiek en op psalmen gebaseerde improvisaties. Jan Zwarts radio-optredens, concerten, artikelen en boeken inspireer- den vele gelovigen orgelconcerten te bezoeken. Orgelconcerten van Zwart zelf, zijn zonen en zijn leerling Feike Asma trokken soms meer dan duizend bezoekers.

Inmiddels is dit genre met het overlijden van Willem Hendrik Zwart in 1997 tot een einde gekomen. Wetend dat het bijzon- dere muziek heeft opgeleverd, stelt het Orgelpark de vraag in hoeverre authenticiteit een rol speelt bij het uitvoeren van Jan Zwarts orgelmuziek. Ook is er aandacht voor de geschiede- nis van de ‘ontvangst’ van deze muziek: hoe reageerde men in de jaren ‘20 en ‘30 en hoe verschilt dat wellicht van de ontvangst vandaag de dag? Sprekers zijn Frits Zwart, Hans Fidom en Harmen Trimp. Het colloquium op 20 april gaat gepaard met een avond- concert, waarin een orgelconcertprogramma van Jan Zwart wordt herhaald door de organisten Jaap Kroonenburg en Jos van der Kooij.

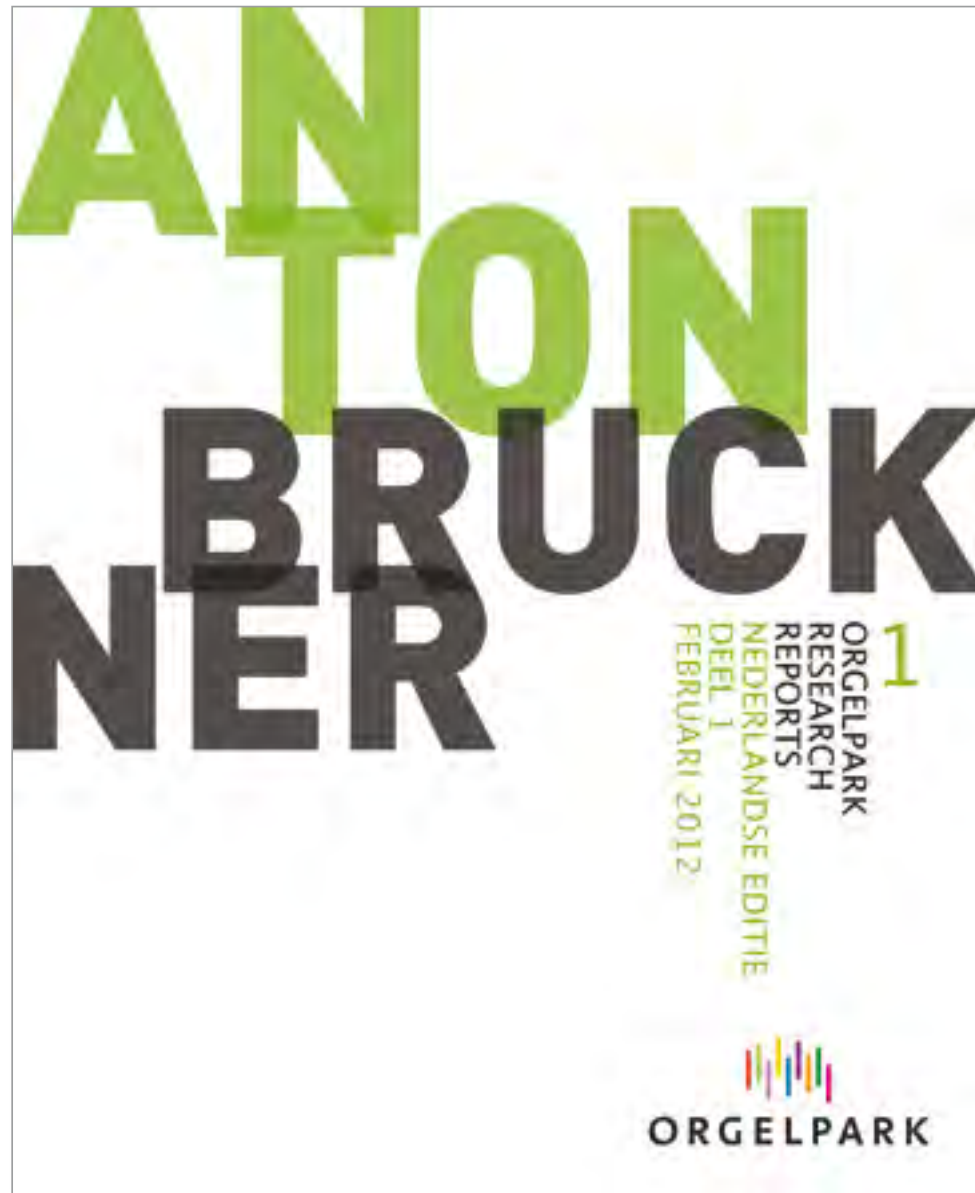
Meer informatie: www.orgelpark.nl.

Het concert van Jan Zwart op 21 juni 1937, dat bij het colloquium op 20 april opnieuw wordt uitgevoerd

Albert Schweitzer;
ets van Arthur William
Heintzelman uit de
jaren '50

Omslag en twee bladzijden uit het Orgelpark Research Report over Anton Bruckner, in 2012 verschenen als e-book.

ORGELPARK
KENNISPROGRAMMA

Let's Talk Music...

Colleges op papier, aan de VU en in het Orgelpark

Het Orgelpark Kennisprogramma, bekend van de inleidingen bij concerten, collegeconcerten en de Orgelparkcolloquia, is vanzelfsprekend nauw verwant aan het Orgelpark Research Program, waaraan op haar beurt de bijzondere leerstoel Orgelkunde aan de VU is gelieerd. In de praktijk zijn deze verschillen niet altijd even scherp, en dat hoeft natuurlijk ook niet altijd. Er is zelfs een duidelijke rode draad die alle elementen van de muzikwetenschappelijke activiteiten in en rond het Orgelpark verbindt: de 'situationaliteit' van muziek, die juist bij orgelmuziek het duidelijkst merkbaar is.

Het afgelopen najaar hebben zeker de VU-studenten die rode draad opgemerkt: in de collegereeksen Creativity en Intermediality (veel colleges worden in het Engels gegeven) verzorgde de bijzondere leerstoel Orgelkunde guest lectures, waarbij de situationaliteit van muziek het hoofdthema was. ‘Situationaliteit’ heeft in dit verband alles te maken met het inzicht dat muziek iets is dat klinkt, en dat het dus ook verdient om als een klinkend gegeven, een klinkend object als het ware, centraal te staan binnen de muziekwetenschap. Omdat muziek altijd klinkt in een specifieke situatie, zijn de elementen die die situatie bepalen (zoals akoestiek, hoeveelheid en type publiek, eigenaardigheden van de instrumenten etc.) ook bepalend voor die muziek. Het is een perspectief op muziek dat zich gemakkelijk en als vanzelfsprekend laat vertalen naar een perspectief op kunst in het algemeen: ook het kijken naar een beeldhouwwerk geschiedt altijd in een specifieke situatie die voor een relevant deel mede bepaalt wat dat kijken oplevert. Orgelkunde geldt binnen de vakgroepen Kunstgeschiedenis en Algemene Cultuurwetenschappen aan de VU inmiddels dan ook als een welkome aanvulling.

Het afgelopen halfjaar kon een begin worden gemaakt met het daadwerkelijk inbedden van collegereeksen Orgelkunde in het onderwijs-

aanbod van de VU. Een belangrijk vak daarin is Let’s Talk Music, waarin bachelor-studenten vier weken lang fulltime met muziek bezig zijn. Naast muziekfilosofie komt daarbij vooral muziektechniek (hoe zit muziek in elkaar) en muziekgeschiedenis aan de orde. Plannen voor een vervolg voor masterstudenten zijn in voorbereiding.

Dit voorjaar zal Orgelpark Research Report deel 3 verschijnen: de weerslag van de improvisatie-symposia van de afgelopen jaren. In feite ontstaat met de Research Reports een reeks colleges op papier. Of, beter gezegd, op elektronisch papier, omdat de Reports immers in principe elektronische boeken zijn, compleet met geluidsvoorbeelden en filmfragmenten. De boeken kunnen worden gedownload via de Utopa Academie: www.utopa-academie.nl.

Het derde type ‘colleges’ wordt niet alleen gevormd door de colloquia, inleidingen en collegeconcerten in het Orgelpark. Er hoort nog een vierde element bij: werkcolleges die we aanbieden aan de buitenlandse conservatoriumklassen die in het Orgelpark meestercursussen volgen. In deze werkcolleges wordt de vraag gesteld wat musiceren eigenlijk is en hoe elke musicus daarin eigen accenten kan leggen. [HF]

Voor wie belangstelling heeft colleges mee te maken, of ze nu aan de VU zijn, op papier of in het Orgelpark: houd onze website www.orgelpark.nl in de gaten, of neem direct contact op via info@orgelpark.nl.

Boeken die in het Orgelpark Research Program steeds weer aan de orde komen zijn onder meer deze drie: *Silence*, van John Cage (1961); *Musicking*, van Christopher Small (1998); en *The Improvisation of Musical Dialogue*, van Bruce Ellis Benson (2003).

Orgelpark-CD Joris Lejeune goed ontvangen

Vier sterren in Nederlands Dagblad en in de Volkskrant

Op 21 september presenteerde het Orgelpark de nieuwste cd van het eigen label Orgelparkrecords: *Légendes...* De Vlaamse organist Joris Lejeune speelt op deze cd orkestmuziek van Liszt en Dvorak op het Verschueren-orgel van het Orgelpark. Lejeune geldt internationaal als één van de meest voor- aanstaande ‘transcribeurs’: hij bewerkt regelmatig - en deed dat uiteraard ook voor deze cd - werken voor orkest of andere instrumenten voor orgel. De cd scoorde hoog in de Nederlandse dagbladen: het Nederlands Dagblad en De Volkskrant waardeerden Lejeune’s muziek elk met vier sterren.

Roel Sikkema merkt in het Nederlands Dagblad op dat Dvoraks beroemde Serenade op het Verschueren-orgel eigenlijk nog wel net zo overtuigend klinkt als in de originele versie: ‘Een orgel is meer in staat om de muziek te “kleuren” dan een stel strijkers dat kan doen.’ Kortom: ‘Een prachtig, afwisselend stuk muziek.’

Joris Lejeune

Uitgebreider is de recensie in de Leeuwarder Courant. Rudolf Nammensma is enthousiast over de beslissing van Joris Lejeune om de orgelbewerkingen van Liszts beide *Légendes* niet te baseren op de pianoversies die Liszt eigenhandig maakte van de originele orkestpartituren, maar op die orkestpartituren zelf. Doordat deze orkestpartituren pas in 1984 gepubliceerd werden, terwijl de pianoversies allang beschikbaar waren, zijn de *Légendes* in het collectieve geheugen als pianowerken opgeslagen - wat ze dus oorspronkelijk niet zijn. Nammensma schrijft: ‘Het is Joris Lejeune gelukt, uitgaande van juist deze orkestpartituren nieuwe orgelarrangementen te fabriceren en wel voor het symfonische Verschueren-orgel van het Orgelpark Amsterdam. Een weldaad aan kleuren, stemmingen en nuanceringen leverde dit op, die op geen enkel moment terugverwijzen naar Liszts pianoversie. Neem alleen de vogels al uit de eerste legende, tot wie de heilige Franciscus even later zijn preek richt. Pakkend tot en met.’ Guido van Oorschot luisterde voor De Volkskrant naar de Orgelpark-cd. Net als Roel Sikkema in het ND heeft hij maar weinig woorden nodig om de hoge score van vier sterren te beargumenteren: ‘Sint-Franciscus die tot de vogels spreekt of een serenade voor strijkers: bijgestaan door drie registranten bespeelt Lejeune het pijpwerk met veel gevoel voor kleur. Zo kunnen tsjilpen, donderden en zalven niet lang genoeg duren.’

Met de klok mee vanaf links: het Matangi Kwartet bij het openingsconcert op 5 oktober; Matthias Havinga (rechts) en Ruud Roelofsen voeren Clapping Music van Steve Reich uit (6 oktober); Matthias Havinga, Klaas Koelewijn, Christiaan de Vries en Gerben Gritter tijdens de uitvoering van Reichs Four Organs (6 oktober); Matthias Havinga en Gerben Gritter spelen de orgelversie van Reichs Piano Phase (6 oktober); Poème Symphonique (Ligeti, 7 oktober); het ensemble van het Haags Conservatorium speelt Music for Mallets, Voices and Organ van Steve Reich (7 oktober).

Dagboek Orgelpark

Minimal Music met Steve Reich en Gertrude Stein

Elk najaar vindt in het Orgelpark het Festival Min of meer Minimal plaats. De afgelopen aflevering, van 5 tot 7 oktober, was in allerlei opzichten bijzonder: zo klonken er bij het drie uur lange concert op zondagmiddag 7 oktober teksten van Gertrude Stein en Edgar Allan Poe. Ook werd Poème Symphonique van György Ligeti uitgevoerd: het beroemde stuk voor 100 metronomen. Wie verwachtte dat dat eigenlijk wel saai zou zijn, kwam bedrogen uit: het publiek volgde de

mechanische muziek ademloos en applaudiseerde enthousiast voor de metronoom die het het langst wist vol te houden - duidelijk de winnaar van de middag. Het slagwerkensemble dat Peppie Wiersma, docent slagwerk aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag, had samengesteld, bracht onder meer muziek van Steve Reich (Music for Mallets, Voices and Organ) en Charles Ives (From the Steeples to the Mountains). Op deze bladzijden een foto-impressie.

Hoe werkt dat?

Het Orgelfront (1)

Het uiterlijk van het Van Straten-

orgel laat zien dat er nogal wat

verschil bestaat tussen uiterlijk

van orgels uit de middeleeuwen

en dat van instrumenten zoals het

Sauer-orgel. Dat verrast natuurlijk

niet: het Sauer-orgel is een kleine

450 jaar jonger dan het Utrechtse

Gerritsz-orgel waarvan het Van

Straten-orgel een replica is. Aan de

andere kant: beide instrumenten

hebben een front dat is bepaald

door een ordening van orgelpijpen.

Door de geschiedenis van het or-

gelfront loopt dus een rode lijn die

vergelijkingen mogelijk maakt. In de

komende afleveringen van deze

rubriek volgen we de ontwikkelingen

die daardoor zichtbaar worden.

De allereerste orgels - en dan spreken we zowel over orgels uit de derde eeuw vóór Christus als over orgels uit de vroege middeleeuwen - hadden geen ontworpen front. Ze waren eenvoudig wat ze waren: een rijtje pijpen met daaronder de techniek die nodig was om ze tot klinken te brengen. Een basisgegeven van orgelvormgeving was daarmee een feit: door alle stijlperiodes heen kan bij de meeste orgels een ondergedeelte (techniek) en een bovengedeelte (pijpen) onderscheiden worden.

Omdat op deze instrumenten de pijpen logischerwijs in dezelfde volgorde stonden als de toetsen waarmee ze tot klinken werden gebracht, is het tweede 'orgelvormgevend' principe al net zo evident: dergelijke pijpenreeksen hebben principieel de vorm van een vlak veld met aan de bovenzijde een naar rechts aflopende lijn. Links zit op orgelklavieren immers de laagste toon, en daarbij hoort de langste pijp; rechts zit de hoogste toon en dus de kortste pijp.

De kleine 14de-eeuwse afbeelding hiernaast toont een en ander: de engel houdt een zogeheten 'portatief' (draagbaar orgel) op de knie, speelt met de rechterhand en (maar dat is onzichtbaar) bedient de blaasbalg aan de achterzijde met de linkerhand. Er is een bovengedeelte in de vorm van de rij pijpen waaruit het orgel bestaat; de 'bovenrand' van de rij pijpen loopt schuin naar beneden; en onder de pijpen bevindt zich een technisch gedeelte in een soort van onderkast. Met deze twee basisprincipes - bovengedeelte/ondergedeelte en pijpvelen met aflopende bovenranden - kunnen in beginsel alle orgelfronten verklaard worden. Soms, zoals bij orgelfronten uit de tijd van het architectonisch functionalisme in de zestiende eeuw, waarin het principe 'form follows function' als harde wet werd gehanteerd, zijn deze basisprincipes de enige die je bij de analyse van orgelfronten nodig hebt: zie de grote foto hiernaast, van een orgel uit 1936. Maar meestal is er veel meer te zien. Achter dat 'meer' gaat een bijzonder rijke subdiscipline van de architectuurgeschiedenis verborgen: de geschiedenis van het orgelfront.

Het Van Straten-orgel (zie de foto op bladzijde 39) toont de basisvorm van orgelfronten tot ver in de negentiende eeuw, maar is interessant genoeg gebaseerd op het portatieffront van zojuist. Belangrijk verschil: ook het bovengedeelte (pijpen) is bij het Van Straten-orgel ondergebracht in een houten kast. Meestal spreken we daarom van onderkast (het techniekgedeelte) en bovenkast (met het pijpenfront). De pijpen in het front van het Van Straten-orgel zijn geordend in drie 'torens': het veld met grote pijpen in het midden en de twee dito velden aan de zijkanten. Tussen de 'zijtorens' en de 'midentorens' bevinden zich 'tussenvelden', samengesteld uit een fors aantal kleinere pijpen. Het 'front' van het portatief van zojuist vinden we dáár terug, en wel in de bovenzijde van het rechter tussenveld. Uitgaande van dit veld laat zich het gehele front 'lezen' en verklaren. Daarover meer in de volgende aflevering. [\[HF\]](#)

De Duitse orgelbouwfirma Klais kwam in de jaren '30 van de zestiende eeuw met een tot het uiterste doorontwikkelde vorm van functionalistische orgelfronten: Klais toonde 'eenvoudigweg' het binnenwerk van het orgel, wat tot die tijd eeuwenlang verborgen was gebleven achter een façade gevormd door orgelpijpen. Klais dacht lang na over de vormgeving van dit soort fronten; de ordening van de pijpen in het binnenwerk deed er immers opeens toe als vormgevend element. Om de beste pijpordening te vinden maakte hij meestal maquettes.

Rechtsonder is een fragment te zien van de 14de-eeuwse anonieme plaat uit Timbres 12, bladzijde 51. Ook hier volgt de vorm van het instrument, en dus het uiterlijk, uit de functionele onderverdeling van de samenstellende elementen, zoals de pijpen bovenop, de aflopende lijn die de ze samen vormen, en het techniekgedeelte waarop ze staan.

De samenstellende elementen van vrijwel elk

orgelfront: 'onderkast' en 'bovenkast'

Luc Houtkamp: Quattro Concerto

Op 12 april 2013 speelt het POW Ensemble de première van de nieuwe compositie van Luc Houtkamp voor orgel (Ere Lievonen), blokfluiten (Erik Bosgraaf), draaitafels, computer en elektronica (DJ DNA, Luc Houtkamp). Het concert is volgens de beste tradities van de barokmuziek *Quattro Concerto* gedoopt. De vormprincipes van oude concerten en het oorspronkelijke idee van *concertare* als ‘wedijveren’ worden in een verrassend nieuw jasje gestoken.

Luc Houtkamp: ‘*Quattro concerto* is geïnspireerd door een vierdelig *concerto grosso*, een groot vierdelig barokconcert, maar dan zonder een echt orkest. Alle musici vormen steeds een andere instrumentale begeleiding, ze zijn én solisten én hun eigen orkest tegelijkertijd. In ieder deel worden de instrumenten steeds tegen elkaar in groepen afgezet om in het laatste deel naast elkaar uiteindelijk als gelijkwaardige partners te spelen.

Als je ervan uitgaat dat de instrumenten bepaalde overeenkomsten hebben, en ze vervolgens per twee in elk deel behandelt, dan kom je tot ten minste zes mogelijke combinaties. Ze variëren van overeenkomsten in klank tot vergelijkbare opstellingsmogelijkheden. Denk bijvoorbeeld aan een organist en een DJ die aan hun vaste werkplek zijn gebonden terwijl een blokfluitist al spelend onbelemmerd rond kan lopen. Of aan een orgel en een blokfluit als akoestische instrumenten tegenover draaitafels en elektronica. Of aan orgel en draaitafels als orkestrale instrumenten en aan een enorme omvang in toonhoogte die alle in *Concerto* voorgeschreven instrumenten eigen is. Al deze overeenkomsten voeden mijn ideeën hoe de instrumenten tegen elkaar uitgespeeld kunnen worden. Maar om dit niet helemaal zwart-wit te maken komt er in elk deel een verrassend contrasubject voor.

Niet alleen de instrumenten zijn verschillend, ook de achtergronden van musici zijn divers. Een klassieke muzikant zoals Erik Bosgraaf en een popmuzikant zoals DJ DNA zijn geweldige musici die elkaar met een half woord begrijpen. Het Concerto is voor deze musici bedacht, in dit opzicht is dit een echte POW Ensemble compositie. Ik kies altijd in eerste instantie voor persoonlijkheden en pas daarna voor instrumenten.

Het POW Ensemble is opgericht om elektronica in combinatie met akoestische instrumenten *live* te gebruiken. Dat is de essentie van het POW Ensemble en van mijn muziek: artistieke en stilistische vrijheid’. [Olga de Kort]

Ik kies altijd in eerste instantie voor persoonlijk-

heden en pas daarna voor instrumenten

Het Orgelpark, een podium met een missie

Wij vragen uw support

Het Orgelpark in Amsterdam is een internationaal podium voor organisten, componisten en andere kunstenaars. Het doel is het orgel door een nieuwe presentatie te integreren in het muziekleven. Het Orgelpark werkt met een breed palet aan activiteiten, zoals het verlenen van compositieopdrachten en studie-faciliteiten, het organiseren van concerten en masterclasses, en het Orgelpark Research Program.

Wat biedt het Orgelpark u?

Het Orgelpark wil een breed publiek aanspreken, jong en oud, gewone muziekliefhebbers en professionals. Daarom willen we dat mensen zich thuis voelen in het Orgelpark. En daar zullen wij ook alles aan doen. Naast het brede afwisselende programma, bieden wij een prachtige Art Deco-ambiance, een intieme concertzaal met zes indrukwekkende orgels, een mooie en heldere akoestiek, een gezellige foyer. En natuurlijk wordt u door ons warm en persoonlijk onthaald. Het Orgelpark bezoeken is uitgaan op zijn best.

Steun ons

- Help ons om het orgel op een nieuwe manier te presenteren en een plaats te geven in het actuele muziekleven.
- Ondersteun jong talent en geef jonge organisten de kans om op te treden in een prachtige ambiance.

Word Vriend van het Orgelpark, u ontvangt dan:

- 2 x per seizoen ons magazine Timbres, met concertoverzichten, achtergrondartikelen, interviews, concerttoelichtingen, etc.
- Een cd die is uitgegeven door het Orgelpark.

U kunt meer doen: word GastVriend van het Orgelpark

- Bent u nieuwsgierig naar wat er in het Orgelpark staat te gebeuren?
- Heeft u zin om gezellig uit te gaan in een prachtig Art Deco theater?
- Zin om eens echt te gast te zijn?

Als GastVriend kunt u alle concerten gratis bezoeken. U ontvangt elk jaar tweemaal Timbres en een cd.

Hoe word u Vriend of GastVriend?

Online	www.orgelpark.nl
Post	Gerard Brandtstraat 26, 1054 JK Amsterdam
Fax	020 51 58 119
Telefoon	020 51 58 111
Mail	info@orgelpark.nl

Losse kaarten

Losse kaarten	€ 20,- / € 15,- en € 12,50
Studenten, 65+ en stadspas	€ 12,50 / € 9,- en € 8,-

Word Vriend
van het Orgelpark
voor € 40,- en help
ons het orgel op een
nieuwe manier te
presenteren

Word GastVriend
van het Orgelpark
voor € 70,- en

bezoek gratis
alle concerten!

Kijk verder op www.orgelpark.nl

Kaartverkoop en meer...

Losse kaarten

Losse kaarten € 20,- / € 15,- en € 12,50
 Studenten, 65+ en stadspas € 12,50 / € 9,- en € 8,-

Telefonische bereikbaarheid

Dinsdag t/m vrijdag van 14.00 tot 17.00 uur en op concertdagen vanaf 5 kwartier voor aanvang van het concert.

Openingstijden kassa

De kassa is geopend vanaf 5 kwartier voor aanvang van het concert.

Vriend of GastVriend worden

Online www.orgelpark.nl
 Post Gerard Brandtstraat 26, 1054 JK Amsterdam
 Fax 020 51 58 119
 Telefoon 020 51 58 111
 Mail info@orgelpark.nl

Vriend € 40,- per seizoen
 GastVriend € 70,- per seizoen

Belastingvoordeel voor Vrienden

De Belastingdienst ziet het bedrag van € 40,- dat u het Orgelpark schenkt wanneer u Vriend van het Orgelpark wordt als donatie. Dit houdt in dat u dit bedrag bij het aangeven van uw inkomstenbelasting van uw inkomen mag aftrekken.

Reserveren/bestellen door GastVrienden

Online www.orgelpark.nl
 Reserveren van kaarten door GastVrienden kan tot uiterlijk twee uur voor de voorstelling. U ontvangt dan uw toegangsbewijs per e-mail retour. Wilt u per mail of telefonisch bestellen? Zie hieronder.

Reserveren/bestellen door Vrienden/Gasten

Online bestellen

Online bestellen van kaarten kan tot uiterlijk twee uur voor de voorstelling. U kunt alleen online bestellen indien u direct betaalt via iDEAL. U ontvangt dan uw toegangsbewijs per e-mail retour.

Schriftelijk bestellen (Post, Fax of Mail)

Post Gerard Brandtstraat 26, 1054 JK Amsterdam
 Fax 020 51 58 119
 Mail info@orgelpark.nl

Schriftelijk kaarten bestellen kan tot uiterlijk twee weken voor de voorstelling. Per kaartje wordt € 1,- aan kosten en porti berekend. Door invulling van uw rekeningnummer en handtekening machtigt u het Orgelpark het totaalbedrag van uw rekening af te schrijven.

Gereserveerde kaarten dienen uiterlijk een halfuur voor aanvang van de voorstelling te zijn afgehaald. Na dit tijdstip vervalt uw reservering. Wij stellen het op prijs indien u bij verhindering uw reservering annuleert. Zo worden anderen in de gelegenheid gesteld alsnog de voorstelling bij te wonen.

Kaarten kopen aan de kassa

Aan de kassa kunt u contant betalen of pinnen. Wij accepteren geen theaterbonnen.

Losse cd's

Het Orgelpark geeft regelmatig cd's uit. Deze cd's kunt u telefonisch of via www.orgelpark.nl bestellen. Prijs: € 15,- voor een enkele cd.

Regels bezoek

Het is niet toegestaan beeld- en/of geluidsopnamen te maken tijdens de voorstelling. Mobiele telefoons dienen uitgeschakeld te zijn.

Informatie voor minder validen

Er zijn algemene invalidenparkeerplaatsen aanwezig vóór het gebouw. Het Orgelpark is geschikt voor minder validen (de linkeringang is speciaal voor rolstoelgebruikers). Voor een goede gang van zaken is het handig om bij uw reservering op te geven dat u minder valide bent. Blindengeleidehonden zijn welkom, mits vooraf gemeld. Er is geen ringleiding aanwezig.

Hoe ons te bereiken, openbaar vervoer en parkeren

Parkeren in het centrum is moeilijk en duur. Parkeren in de Gerard Brandtstraat is niet mogelijk. We raden u sterk aan uw auto te parkeren in een parkeergarage (P+R World Fashion Centre, Parkeergarage Byzantium of Museumplein) of per openbaar vervoer te komen. Openbaar vervoer: Tram lijn 1, halte Jan Pieter Heijestraat. Gebruik om uw route te plannen de site www.bereikbaar.amsterdam.nl

Bestel en info www.orgelpark.nl

Vooruitblik

Het Orgelpark in het najaar van 2013

Charles Ives is één van de grootste componisten van de zestiende eeuw: ver voor anderen ook maar dachten aan vernieuwing, onderzocht hij hoe – bijvoorbeeld – de muziek van twee tegelijk spelende orkesten tot een geheel kon worden gesmeed. Ook experimenteerde hij met *‘kwarttonen’* (toonafstanden die kleiner zijn dan met toetsinstrumenten kan worden gerealiseerd). Een derde kenmerk van zijn werk is het toepassen van *‘polytonaliteit’* – dat is het tegelijk gebruiken van twee voorraden tonen in één compositie, waardoor die ook twee tooncentra kent, in plaats van het traditionele enkele tooncentrum. Het Orgelpark wijdt aan deze merkwaardige man – die zijn leven lang als verzekeringsman bleef werken om muzikaal vrij te blijven – een *weekendfestival*. Dat vernieuwing in het Orgelpark nooit ver weg is, bewijst een initiatief uit Luik waarin *moderne dans* een belangrijke rol speelt. En dan niet de moderne dans die we in het Orgelpark al kennen, maar aan popmuziek gerelateerde dans. Zo zal de grote zaal een avond lang het domein zijn van *hiphop-dansers*.

Vanzelfsprekend komen ook bekende programma-elementen terug. Zo presenteren we opnieuw een reeks *SandwichConcerten* en zullen diverse koren weer hun opwachting maken – onder meer met een Requiem-programma, met aandacht voor de *Requiems* van Maurice *Durufié* en Alfred *Schnittke*. Het Orgelpark *Kennisprogramma* komt met twee colloquia in oktober. In één ervan staat de Amsterdamse componist Niek *Verkruisen* centraal (bij leven bekend als ‘de Nederlandse Durufié’) en het tweede stelt nog eens scherp op het Van Straten-orgel. Ditmaal is het de wereldberoemde specialist *Harald Vogel* die het komt bespelen. Hij houdt een lezing over de stemming van het instrument, want anders dan men wellicht zou denken is de ene orgelstemming bepaald de andere niet.

Nieuwsgierig geworden?
Kijk op www.orgelpark.nl. Daar vindt u ook de ‘actueelste’ versie van ons programma.

Links: een ongewone blik in het Van Straten-orgel: zo ziet het orgel er achter de pijpen in het front uit.
Hieronder: anonieme prent van het orgel in de Notre Dame in Parijs.

Charles Ives en zijn vrouw Harmony

Hiphop is voor een groot deel straatcultuur: regelmatig zijn op straat dansende jongens en meisjes te zien, waarbij hiphop zich onderscheidt door de adembenemende complexiteit aan dansvormen.

Colofon

TIMBRES • Alle kleuren van het Orgelpark
Nummer 13 • Voorjaar 2013

Timbres verschijnt tweemaal per seizoen, in juni (over de evenementen in het Orgelpark in het najaar, dus van september tot en met december) en in december (voorjaar, dus van januari tot en met mei). Timbres brengt achtergrondinformatie bij de evenementen die in het Orgelpark plaatsvinden.

Redactie
Hans Fikens
M 06 537 14735
E hansfikens@orgelpark.nl
W www.orgelpark.nl

Vormgeving
Rutlo Design, Haarlem

Aan dit nummer werken mee
Teksten
Jolanda Breur, Hans Fikens, Alexander Hangoor, Erik Heijerman, Olga de Kort, Jacqueline Oikarpi, Esther Menaento, Didi de Pooter.

Fotografie
Afd van den Berg (Luc Houtkamp, kleine foto), Jolanda Breur (Alexander de Vrie), Sonja Dulroel (Dagboek Orgelpark, versierpagina's), Rob Hogenberg (Luc Houtkamp, grote foto), Benjamin Freudenthal (juwel), Hans Fikens (Hoe werkt dit?), Edoene Moccanto (Piet Jan van Rossum), Didi de Pooter (Huis Emmer), Joyce Vanderhorst (Scroff Ensemble), Marten van de Veen van Rijk (Roderik de Mar), Nederlands Muziek Instituut (Jan Dwart).

De redactie heeft geprobeerd van alle afbeeldingen de rechthebbenden te achterhalen. Wie kan aantonen recht te hebben op een of meer afbeeldingen in dit nummer zonder door de redactie te zijn benaderd, wordt verzocht zich binnen twee weken na het verschijnen van dit nummer bij de redactie te melden.

Uitgever
Stichting Het Orgelpark
Gerard Brandstraat 26
1054 BK Amsterdam
T 020 52 58 111
W www.orgelpark.nl

Abonnementen
Wij nodigen u van harte uit om naar het Orgelpark te komen als onze gast en als onze vriend. En misschien wilt u wel Gastvriend worden van het Orgelpark. Daarmee steunt u ons doel om het orgel nieuw leven in te blazen. Als Gastvriend ontvangt u tweemaal per week een tijdschrift Timbres (met concertoverzichten, achtergrondartikelen, interviews, concerttoelichtingen, etc.) u krijgt namelijk uit onze collectie én u kunt zoveel concerten als u maar wilt gratis bijwonen. Zie voor meer informatie de voorgaande bladzijden.

ISSN
1875-1218

HET DEPOT Beeldengalerij

DE ZINTUIGEN VERBEELD

7 oktober 2012 tot en met
24 maart 2013

De beeldtentoonstelling van de Beeldengalerij Het Depot is de Zintuigen Creëren. De beeldtentoonstelling van de Beeldengalerij Het Depot is de Zintuigen Creëren. De beeldtentoonstelling van de Beeldengalerij Het Depot is de Zintuigen Creëren.

Eja Siepmann van den Berg
Van den Berg, 2012

Permanente en wisselende
tentoonstellingen van ruim
300 werken en fragmenten van
hedendaagse beeldhouwers.

JAN PATER

10 juni 2012 - 27 januari 2013

Wiltje Hinkelborg

OLDFATHER

VERBODEN

7 oktober - 24 maart 2013

Het Depot

JOHN STOEL

DEELD VAN EEN
LOOPDIAAN

3 februari - 24 mei 2013

Het Depot

THELMA DEELEN

DELMAN DE WERK

7 april - 22 september 2013

Het Depot

ARBORETA DE ORELIJEN
& HINKELDORD

Permanente tentoonstelling

Het Depot

EJA SIEPMAN
VAN DEN BERG

Permanente tentoonstelling

Wiltje Hinkelborg

Beeldengalerij

Beeldengalerij

Beeldengalerij

Beeldengalerij

Beeldengalerij Het Depot
Arboretumlaan 4
6525 BD Wageningen

Locatie Wiltje Hinkelborg
Gerard Fockstraat 64
6525 BV Wageningen

T 0333 16339 467736
F 0333 16339 467738
E beeldengalerij@hetdepot.nl
I www.hetdepot.nl

Steun ons

**Het Orgelpark, een
podium met een missie**

- Help ons om het orgel op een nieuwe manier te presenteren en een plaats te geven in het actuele muzieleven
- Ondersteun jong talent en geef jonge organisten en nieuwe componisten de kans om op te treden in een prachtige ambiance

**Geef u op:
bel 020 51 58 111**

**Word Vriend
voor € 40,-**

- U ontvangt
- 2 x per seizoen ons tijdschrift Timbres
 - Een cd die is uitgegeven door het Orgelpark

Het bedrag van € 40,- is aftrekbaar bij uw belast ingaangifte

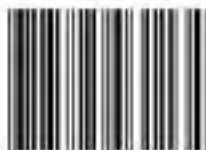
**en word
(Gast)Vriend!**

**Word GastVriend
voor € 70,-**

- U bent altijd van harte welkom als onze gast in het Orgelpark en u kunt gratis alle concerten bezoeken!
- U ontvangt: 2 x per seizoen ons tijdschrift Timbres
- U ontvangt een cd die is uitgegeven door het Orgelpark

**of kijk op
www.orgelpark.nl**

*Kijk op bladzijde 59 & 61
voor meer informatie*

B 717825 031134